

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

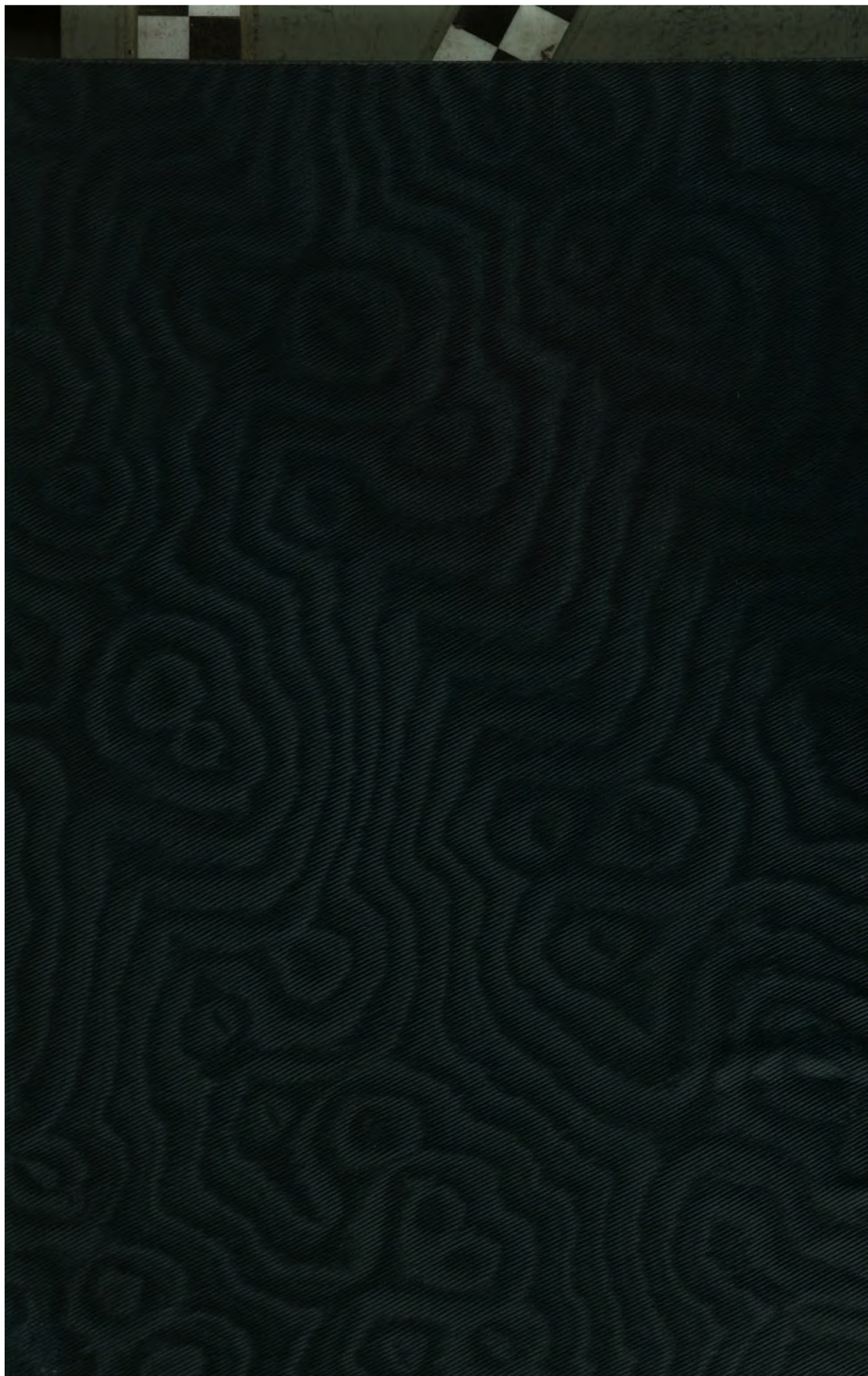
This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries
and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

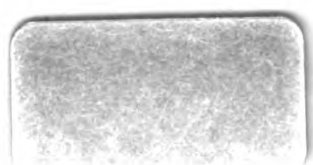
For more information see:

<http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks>

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-
ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

قصہ مقبول جفا - معروف باسم تاریخی افسانہ غم نمود -
الف لیلہ نظم - پہلی جلد تصنیف مرزا نصر علی خان
نسیم دہلوی ہے اور دوسری اور تیسری جلد منشی
طوطی رام شایان کی تصنیف اور چوتھی شادی لالہ
کی ہر ایک کا رنگ مضمون علیحدہ ہے

پدماوت بجا کھا از تصنیف شاہ ملک محمد جالسی -
پدماوت بجا کھا مسیحیم - یہ ترجمہ منشی

احمد علی مرحوم مطبوعہ مطبعہ طور کا پور -

پدماوت مولوی قاسم علی صاحب بدایونی نے بجا کھا
کی پدماوت کو شعر شاعر دوہرہ بدوہرہ نظم فرمایا ہے -
پدماوت نظم - مشہور تصنیف عبرت و عبرت -

گلزار نسیم - دیانت نگر نسیم لکھنوی کی تصنیف یادگار ہے -
فسانہ عجائب منظوم -

تلمذ من - راجہ نل اور دمن کا قصہ منظوم -

ہدیہ انظار منظوم از مولوی ممتاز علی سندیلوی -

مجموعہ جو ہے نامہ دہلی نامہ مشہور قصہ بال تصویر -

منشی میر حسن مشہور ہے -

زینیا اردو - تصنیف تخلص و نگارے مشہور ہے -

شیر خنجر - نظم و نظم بال تصویر منشی گویند شایان

بجاریہ نامہ - تصنیفات نظیر ہے -

سر اپائی پیری - ارتشی ناصر علی بلگرامی -

لیلیٰ مجنون اردو - تصنیف میر تقی مرحوم ہوس تخلص

بہار دانش منظوم تصنیف طبعش -

قصہ سیاتی زاوہ - بال تصویر -

قصہ سوداگری - المعرفہ و نشر بجز دانش ایک

سوداگری کا قصہ ہے -

شامنامہ اردو و نظم تصنیف منشی مولچند -

قصہ سوداگری -

نگار سبب منشی نظم - رنگین لالہ جین -

طلسم شایان - نفا و استان امیر حمزہ منظوم -

قصہ شہزادہ روم مطبوعہ مطبعہ علوی منظوم -

قصہ شہزادہ روم منظوم مشہور قصہ -

قصہ ماسی گیر - منظوم -

قصہ شیخ منصور منظوم -

منشی ابرار کرم - فسانہ کوچب -

مجموعہ قاصد نامہ - بہت کتاب -

بکشت کمانی - تصنیف مولوی الہی بخش صاحب بارہ

مختصر مہمت - تصنیف منشی جے گوپال تخلص

بہ ناقب مطبوعہ مطبعہ ثمر بند -

ایاے تصویر غم - تصنیف حکیم

اشرف علی صاحب تخلص مہمت -

باغ عاشق - قصہ گل یا منصور منظوم از نثرت

کنہیا لال صاحب -

سکندر نامہ بری و بحر می - اردو منظوم سکندر

فارسی حضرت نظامی کا شعر شاعر ترجمہ ہے نظم پاکیزہ از مولوی

غلام حیدر فاضل صاحب گوپاموی ضلع ہردوئی -

منشی زینت النجم درج نواب خوش محمد خان الی جاوڑ

منشی سعیدین تصنیف منشی انوار حسین تسلیم -

واستان عورت افراسانہ ہر از مطبع نظامی -

منشی فرنگ عشق - مصنفہ شایان -

منشی دریائے حسن مصنفہ انیشا -

منشی جوہر عشق - مصنفہ منشی نصیر الدین

صاحب تخلص نصیر -

منشی معدن الفیض درج پیغمبر مسلم

بطور حسن مدرس ہے -

منشی حیرت افزا - و دیگر چند عربین

چہر کین کی از محمد قاسم لکھنوی -

منشی بلبلہ حیرت تصنیف منشی جوہر لعل -

منشی مرآۃ المشرفین - تصنیف حکیم

عنایت حسین بریلوی -

منشی دلاویز - تصنیف رشید الدین احمد خان

لکھنوی تخلص رشید -

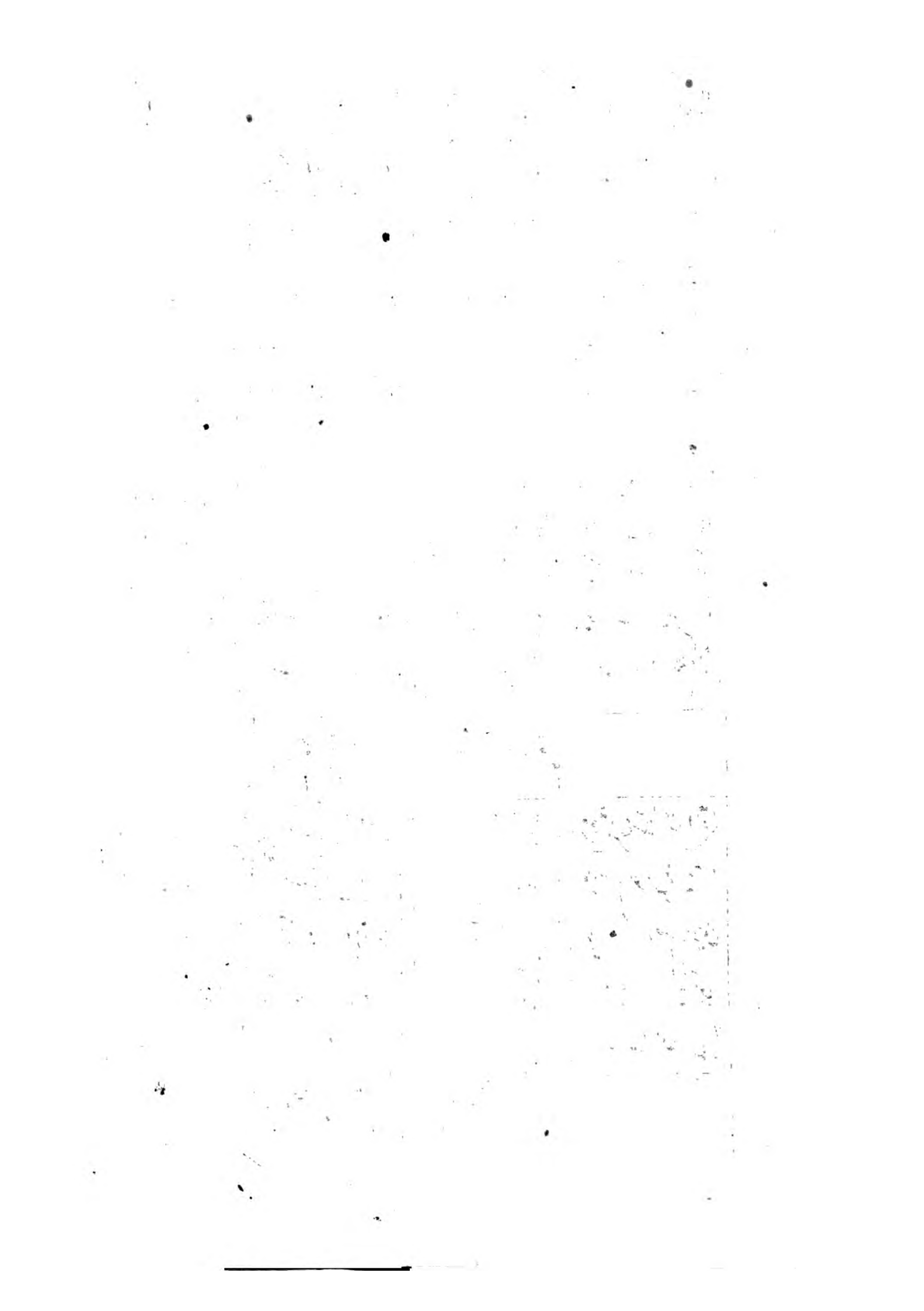
منشی لاریا عشق - تصنیف جم جہ عاجن

حضرت سلطان عالم واجد علی شاہ -

قصائد عسری - مثنوی طوطا رام شایان ایضاً - سلسلہ طبع کا نیا نمبر پیش سابق نامہ نہ ہوئی - مشہور کتاب - قرآن السعدین از تصنیف حضرت ابوسعید دہلوی -	قصائد بدر چایج - مع رسالہ فرہنگ لغات مثنوی ملی نامہ عرف چشمہ عرفان تصنیف ملی نامہ عارف مثنوی زاد المسافرین فارسی تصنیف ملا حسین اعظم شش مثنوی یہ مثنوی لایق دیدہ کتابت پاکیزہ طبع مجدد
--	---

کتاب قصہ جات نثر و نظم اردو

الف لیلہ نثر - مرتبہ مثنوی طوطا رام شایان جس میں ایک ہزار ایک رات ہے - سہر و شش سخن - بجواب فسانہ عجائب انیس نفس الدین حسین مودودی - باغ و بھار - معروف قصہ یار و دلش تصنیف سید امین دہلوی مرحوم - فسانہ عجائب نثر از مرزا حب علی بیگ سہروردی فسانہ عجائب نثر - بغیر تصویر کاغذ خستہ - فسانہ عجائب نثر - بغیر تصویر کاغذ خستہ - مجموعہ قصص - سوداگری و قصہ ماہی گیر و غیبہ و باغ قصہ - طالع فصاحت فسانہ غریبہ مثنوی حسن علی شاہ سہیل ملک قصہ تصنیف لوی فیض الدین صاحب کمال و قرائع را تجار ایک فسانہ ہی سر پایہ روشن آؤہ طبع پرچوش مکتوبت سگرفتہ الصدق مداراجہ ہائیکہ کے حالات میں شکھاس بنیسی نثر راجہ بیجو کے قصہ باتھویرت - شبستان عاشقی - پلٹا از زبان نگار زبان اردو و ترجمہ بتیال کپسی نثر راجہ بیجو کے حالات جو انور دی مع قصائد سچی بہادر تھی - مصنف و مترجم حبیب راجہ شیویر شاہ صاحب بہادر - الف لیلہ نثر ہر چار جلد میں طبعانی کاغذ گندہ و سفید ایضاً - کاغذ خانی - ایضاً - کاغذ سفید رسمی - گل کا دلی - نثر نہایت شاد بھان آبادی - طوطا کما فی تصنیف بی حیدر حسین قصہ نہایت خوب قصہ گل و صنوبر - تصنیف بی حیدر	آرائش محفل - قصہ ماتم طانی - آرائش محفل - با تصویر - داستان امیر حمزہ نہایت عمدہ زبان میں با تصویر گلزار ابرار - حضرت ابراہیم ادنیہم کا قصہ - چشمہ شیریں فرہاد شیریں کا دلچسپ قصہ - پیر کا لالہ آتش کا قصہ تصنیف طوطا رام مثنوی شایان کا نور طرز صبح قصہ یار و دلش اردو میں سچ لکھا ہے - بستان حکمت ترجمہ انوار سہیلی کا مشہور مولفہ حضرت گوپا - ایجاد نگین - یہ کتاب مجموعہ حکایات نثر میں بطور سیر ہے - قصہ سیاہ پولس مثنوی طبع اسدی - قصہ قاضی جو نیور دل لکی کا قصہ بہ مقابلہ عقل و حق کا فسانہ مقبول مثنوی سیہ غلام حیدر خاں صاحب بہادر ایسنہ عقول - یعنی قصہ قاضی ہاشم درویش و نواز دورہ حلیفہ بغداد مصنفہ سیہ غلام حیدر خاں صاحب بہادر قصہ سورج لور ایک زمیندار کا فسانہ - طالع حیرت - بجواب فسانہ عجائب نہایت عمدہ نثر جادو تلخی - از نواب محمد حیدر علی خان بہادر کاغذ سفید ایضاً - کاغذ خانی - نورتن فسانہ مشہور تصنیف محمد بخش صاحب مہجور - قصہ اگر گل - مشہور فسانہ ہے - سیر مقبول تصنیف مولوی غلام حیدر خاں صاحب اسٹراکسٹ اودہ - قصہ گوئی چند بھر تھری - مشہور قصہ ہے - قصہ مجسمہ بادشاہ - مشہور قصہ - جو کن نامہ تصنیف میان اہلن صاحب اکبر آبادی -
--	---

پس بر قافله بشار سفره باماده ترتیب داد سفره چو پشته شد از میان گفت گلی از چمن حاتم گفت که مشرب قضا ناگهان یک شتر اکنون بهان کال ماده در خور احسان من چون من آنجا که بود کار مردم آن قافله را این سخن صاحب جازه هم انداز کرد چون دشت بدست آمد ای چو گل نخلده هوسنا	سایه نکل گشت چو ابرها جانب آن طایفه برو کشا عذر طلب از ایشان چون همچو زبان بر سخن حاتم قافله گشت مرا میمان قرص گر فتم پی ترتیب خوا آنچه تو دیدی بسر خوان من پیش رو و ماده را بگذر شور برادر ز جان زتن گریه کنان معذرت غار کرد دین خود جمع مکن غنچه وار بر سر از لزه برضای تو	مردم آن قافله را جابجا سفره از ماده آر استه قاعده لطف کرمانه کرد دوشن اندیشه چو ابرها مقدم شان گنج خوش آنک خیز که هنگام خور بخت است همه یک ناله رهوار زود معذرت من همه آزاره هر کسی از بهر طمعش چو با گفت که اشی معشبتان همچو دلت و تو سر ر باد داری اگر اهل چو در تیم	و او سو تربت حاتم صلا یافته دل هر چه در فوج است رو بسو صاحب جازه کرد شعله صفت شرم بخش نمود وقت چو دشت بل مرتب گشت در لحد از غم این تابست جانب آن قافله ره چو رود ناقدان صاحب جازه ده رو بسو تربت حاتم نهاد ای گفت تو ابرگستان همچو خست خاک تو همواره روی گردان کریم از کریم
--	---	---	--

تمام شد مثنوی سلیم و ذکر حاتم طائی

خاتمه طبع مطبوعه طبع منظومه مرثیه نازکی شاعر غرا خواجه محمد محی تخلص با حیا خلف با شرف مستند الشعر ابقا

زهی مجموعه خوش مثنوی ما بهشت بهشت ابواب اینک دوازده طالب دوازده طبع بچاپه خانه مثنوی نامی	همه در ششبهت یکتا و زیبا پس تفریق طبع اهل معنی دوازده سلیم نکتہ پیرا که شهر کانپور از روی مجله ز طبع اینچنین مجموعہ تاریخ	کلام هیچ استاد گایانه یک از ملائیر انوار و خوشید باه فروری و عیسوی سن ۱۸۶۹ ز حکم خاص مالک مطبع شد نوادری نظم آمد گفت احیا ۱۲۹۶	فراهم شد حواس خمسه است یک از ملائیر انوار و خوشید ز طبع و ض و لغ کجا جزا به الشرفی الدارین خیرا
--	---	---	--

روی نهاد و در آن بقرار روضة آمد بنظر سپهر نور جمله قنادی می و شمع شمع در و گشته علم در سخا گفت با شخصی از آن بزرگان بیمده گویی ز میان گروه زودی مایه تدبیر کن گفت که خور و آن تر برین گفت بیدیرش از تن از غم جازه دل تنگ است گفت که حاجی تم صاحبم یا فتم اکنون که چنان بوده است چند گمی ای سخاوت علم بود خوی نشان خجالت صاحب جازه پی کار خود شد چو بان قافله نزدیکتر گشت عیان ال قوی حمل برق غسانی که فیض سما از عرق شرم نگاه درنگ جست بدتش بجز نسیم از خورشید مایه روزگار بیم روی ز روی منزل بود را نده بر عتق شتران لوبکار	جانب آتش همه پروانه و سنگ بنایش هم از کوه چون ل عاشق شده و گفت دو دو بدشمن سر خود باز مقبضه حاتم طائی است این گفت که حاجی تم در پیشگاه قافله گیر سینه ایکن مهر بدل ز فلک حقه بان تا که شود مایه در تخمین با کرم حاتم طی جنگ است خو اتم از جود تو فیضی برم جود تو از مال کسان بوده است بچو من از کیسه مردم کم بچو تمیدست بر فرخنده گشت فرامانده تر از بازو ناقه سواری شد از جمل از طوف بادیه کوچه قتل بیکل گون بود در قناب آینه ز الو او شیشه رنگ شاه مستی که شود رنگ باز شعله صفت که قناعت بخار کرد شتر بود شتر دل بود گشت نبرد یک بان کاروان	بر اثر شعله در آن دوشی فیض کثرت شده ظاهر دیدم پس فیض بنظرش جانب آن وضه کسی زبان که شود در آن خوش مکان قافله ماشده همان تو بود هنوز این سخنش بزرگان این سخنش کرد چو در گوش راه مردم آن قافله را خاضع رفت به تربت او سرگران طوف فرار تو بمن شوم شد چند زنی لان کرم چون سحاب اوشده و طعن بن بقرار صبح که این قافله کیتی نورد بود سر سیه از یک کنار بارش ترا طعمه بیکان ناقه زمره سرخ خوش گنگ گفتی از انسان که سبک باز کوشیده که از راسی او ساکلی ازاده رسانان او گفت بلب و روز مستی و جو کرد نمایان جل نگین باز رفت بان وضه خستین چو	یکدوسه فرسنگ چو میموده جود و سخا گشته مجاور کعبه شده حلقه گوشش رفت که پرسد خبری آن مکان بر در او حلقه شد آن کاروان چشم نهاده همه بر خوان تو کز پی سر گریه کنان کاروان جست سر سیه چو آینه داد و صلاب بر سر خوان طعام چون نگه یار سو عاشقان همت تو بر همه معلوم شد به که بدخشی و گرا به بحر آب روح کرم پیش از و شمس از طوف دست به چرخ از خاست غباری خط از روی ناقه دیگر بر پیش و آن کوه بدشت می که بان یک همچو شتر مرغ پر واز بود خال شد بر سر کوبان او سینه خود و غبارش نشان او بر صفت صوفی شمیم پوش همچو عروسی که نماید جهاز کرد طوائفی ز سر عتق او
--	---	---	---

شنوی سلیم در صفت حاتم طائی

بسم الله الرحمن الرحیم

طلوعی بر ریخته یعنی سلم عزم سفر کرد بر سر حد شام جنس مهر بود و مهر بارشان بر سرشان بال هاسایه بان ناله نیکه دوران کاروان قافله دستی ز پی باربرد گم شد گمان را بره آواز کرد قافله کیده در سفر سنگ اه تیره درون چرخ شمع گاه همچو رخ کاغذ شقی سیاه از نه نوزگی ابرو پیش تیره گنده ز پی آفتاب خفته جهانی به یک لحاف زنگی شب هنر آن کاروان آتش از دور نمودار شد	راوی افسانه اهل کرم خاسته چون مهر شتر قلم نقد فرومایه بازارشان از رخ شان نور سعاد و عیان غیر حریفی هیچ دلی در جهان مهر چو سپر در پس کسار برد هر چو سی زرمه آغاز کرد رفت به چیل ز آرا مگاه بو بوشی چون لکه سیاه گشته بر غلظت شب سیاه چون شب هجران سحر ناهید چرخ سیدل مردم از شهاب زیر فلک همچو زمین بر صفا گشت آن اودی ظلمت نشان دست دل جلد چو از کار شد	هست عصائی طبع سلیم قافله جمع شد از هر دیار گشته چهار رسته چون قنار خنده هر کج کل از روی همچو شگوفه بر بار خود بر طرف دشت چو ابر بهار همچو سرشک ثمره عاشقان نامه ندانم که چه در بار دشت سر مکش دیده سیارگان گشته سپه پوش جهان درو کرد صفت لشکر اوقات بار مزع چین خفته بر اطراف سرمه خاموشی مزع سحر قافله سر رشته ره کرد کم قافله گشته تر از خیل مور	بسم الله الرحمن الرحیم نقل کند کز پی سامان کا قافله مردم و ناصواب شاد و شگفته هر یک یکدیگر خیمه دوه هر که سر او افتاد سایه نلکن خیمه از بهر کشت گشت و آن پی هم کار کرد کف بلبا برستی بسیار دشت دوهر شد از ظلمت شنگ گمان رفته خود از عالم و در راه بروشی خون بر لب لعل یا شیر جولا که این کشته کاغ ظلمت شب گشته بر خط کرد بر لب ظلمت شب سلم در طلب با و ز نزدیک دور
---	--	---	---

که ایام پیشانی سراید بمن گفتند آن پاکیزه گو زبان ختم چون شعله کش چنان جسته از جابلانم روان زده خلایق سوخته ز بیتابان نام خیل در خیل کشته تار بر خود آن مردود شتابان سوار بر گاه و غوغا سجده ای شنیدم از گلتان بقای عمر گل چون آب جیح چه حاصل جهان جز شک و آس مکن کوشش که کار دور ایم غنیمت آن ور زده اندک بشی زندی در ایام رشت سلیم از غافل می نهیست چرانی این چنین غافل شسته	گرامی گوهر از دریا براید چه میگوئی بگو کی بار دیگر بگفتم سر گذشت آب آتش که گفتی خیل اغی خوردیم که دار و دارم آبی شمش روان سو آن بر این چوین کشته در چرخ موج آنم ولی دیو از آمد بر سر پیش که بیل این خواندی پیش شکوفه پر تو مهتاب صبح بود نام سری شمع خاموش سعی مانیکم دوسرا انجام که چون سیل بهار از روی بسمی بر دتا بوقی شتاب میدانی قضا می کینست برادر زیر دیوار شکسته	چون نام گوهر دریا شنیدند کشودم پیش آن شفته شیان از آن صدمه که بر آب از دل تمنا بر دل مردم شکوه ندیده کس بر رخ و لای سپه پشان دانه قیج در قیج پدر پیش پیش تیران بلی مار همیشه دور فلک که عیش این چنین پایدارست مکن ریشه بنجاک این گلستان دارا کن که عالم بی مدارست کجا بحر محیط از غار و خاک چو شاخ گل منم پیمان از کف یکی پرسید از و کای یاروش جهان برانده بس لنگ است درین بای خود نخواه است	ز حرف آشنا سویم دویدند زین چون خنده گوهر فروشان فراوان شد سماع مرغ بهل بیکتیرانه صد یوانه رو کرد که آتش زنده بیرون آید آقا بروی خاک و ذیل در موج دوان چون برق از بار بهار چو آتش میکشد از آب خاک خزانی فهای هر بهارست چو غل نوم باشن خوش نشین بناسازان جهان سازگارست بجار و بزم مای شود پاک که زنده عمر این ست مصلحت که مرده از غزاین گفتنش چه آفتها که در این کتب خاک خدا دست تو گیر و ناخداست
--	---	---	--

تمام شد شعری قضا و قدر سلیم

دلم شد جمع از آن گل غنچه کوی	بصیادی نهادم و دو گری	مباو کشتی کس از تباهی	مهم در دام و من شغولی
بسوی او دیدم باز بتیاب	که ناگه چشم بکشود از لشکر خواب	مرا چون بر سر بالین خود دید	ز حال خود چو گشتان باغچ
گل طبعم در آمد در شکفتن	بگفتم آنچه می هست گفتن	از دامن هم سخن بیتابتم	ز گوهر سر گذشت آب تب
دین کرد از سخن غنچه کوی	سخن از تبسم ساخت شیرین	که در دامن این می بای می شود	دیهم باشد چو شهر مصر معور
فضایش سبز خرم چو کبوتر	سواد دهند از دوریش دلگیر	عروسان دندان تبه نگار	شده شهر حلب آینه دارش
سوادش معین بایض صبح	سیاهی میند بر شام از دور	از تو نام مصر کشید میات	بعالم گریخته هست نیست
و بی نیایان کشش بدست	پدر بهر مقام حسن بدست	ز کج ده فضای شهر نیست	برای عیش عانی همچو دست
لبکشت کنار جو بیابان	بطمی در میان چشمه سال	خروشان گلای می میانه	ز صورت زیر و برم بر کوچه دوره
بستی کبک اخواجه دینار	روان چون پی دیوانه طفا	کنده غارت تلخ عیار	می و آواز از حسن شنائی
ز نقل می مجو در ده نشانی	که باشد نقل از آن طلاق خا	از ویند زین را بخوننگ	کنده با یک مرغ غامگی جنگ
لبالب سفره با بر منو قفا	ز نعمت همچو انبان سلیمان	شرایش اکبال پی رسید	چو خونی که کباب بر تکیه
درین ده و ششم عیش می	بزلف شادانم بود دای	بی خدمت غلامان کرد	چو مکرگان پیش چشم صفت کشید
دل در زمر من بر آشوب	پدر در عشق من چشم تقوی	بسخنی روزگار طاعت	ز دامادی پدید آمد حضرت
بعیشم صحن میشد زنگار	که ناگاه اقتضای آسانی	ره سیرم بر یا با بونود	چو ابرم احتیاج آب هم بود
غلامی چو من می برافراشت	برای غسل کردن خست بر د	کشان از هر طرف چون از آ	رسیدم بر لب یاخرامان
مرا چون این می پرورش	ز شوق من شده از موج آغوش	با هم زهنون گشت دور	ز سر تا پاشدم چون شمع عریان
بکشتن چون کشتی بر دهر	لباسش از بروج آورد از	و دایع خویشین کردم با	در این میاشدم چون قطره حل
نهادم با منی در اچون آن	سرم آمد بر دیدن چو گرداب	بر آمد طاقتم با پای از جا	چو عکس ماه افتادم بر ریا
بسا حل آن غلام من بگردا	نمی باشد کسی اسایه در آ	بنود اینچ سو چون تو میری	فر و رفتم بر ریا با بدیر
سویستی شد از لبس کنار	بسرگوشی بگفتم با صدق از	نهادم چون سوز زمین کام	سواد اعظمی دیدم عدم نام
چو دیدم منجمه از ناصبونا	ز گریه گشت آن شهر کون	چو مکرگان حلقه هر سیه	زخم گریان نشسته زوشن دو
بناخن چو نوخاچن گل	خراشیده تر از آواز بلبل	باینس دیده خون بر سیلی	شده چون سینه طاووس سیلی
ز هر سوز لعل و کیسوی منبر	شده بر باد همچون و موج	چو دیدم حال آن جمع پیشانی	کشیدم آن گهر در گوش آینه

صدق نبود که می بینی بگردان بودنکم که بکشایم دلمان را پی زریکی شویم از درویشی اگر هرگز در هم تن در غم قوت بغزت جادو آن بقرینه ازان فرزانیه پیر کس پیا بگویم کش چو گوهر دستانی که روزی از تقاضای نامه ز شوق صید ماهی شکمیا شد از این آب بعد موج سیاه بگفتم بار فراق خویش بقیاب چو غوغایان سیاهت گیارم شتابان کردی کشتی را روان چو عکس آفتاب موج تیش نمایان شد با موج آفتابی هنوزش خط زرت از بنا گوش برو کردم نظر از مهر بانی بنفشه جنبشی چون موج نبود روان کرد آن هرش گلگون چو آب خورده را آن غنچه گن نیایان سیاه غیب شد از پس که فیض نیایش ز تخریک نسیم صحرای	سناه و نان خشک نشین است ز حصانان هم زحمت چنان بوو گنج روانم فوج ماهی همین کشتی تنم را با تو بابت چو بیت انتخابم در سینه حکایت گوید که در متن چو موج افکن برین دریا درین مایه زرت بیکرانه تنم در کشتی امداد بدیا تنی چون سینه ماهی نمود که آتش باره می آورد که همچو گوهر از آبش برآیم گر فیتش سر ره عاشقان بر او دیدم با چندین طنباش فرزان اختر می از برج آبی برگ عاشقان لطفش سپید برویش بود آن بگانی جایک ساهنوزش کفین بود زنگی دهانش آن گلوسود شکوفه کرد همچون نخل نوخیز ز بهوشی مخود کیر و زکوب بدیایر جانی کاسه شیر بجینیدن آمد مرغ و ماهی	باین تلخی آب حرص دندان ز حل خود کشد آن مار آرد ز دام ما هم هر خطه کا می بگفت او این ز روی مهر با چو آن کشتی بساحل باد باشد که خواهم قصه نشینده گونی پی گوهرشانی پیر دانا بکشته میشدم هر شتابان بچشم خری آمد از ره دور رفیق داکتم با خود قرینه کشیده خست بیزن جانین و همیشه جایی جاکلی تصد معی آمد بروی نشان کعبه بصد زحمت آب موج پروان رخ چون برگ گل بسیار ناز خم آن زلف او در میان شدم نزدیک آن بخشه گران منو دم سرگون همچون سیون چو چشمه آب میرفت از دهانش بکهنه پاره پوشیدمش سر سفیدم کزین مایه پر شو فتان از خود ز فیض صبح از آن تنی چو زکس چشم بکشو	نکر دم تیز جرسوای سوهان که دارد در شکم طفل شکم خوا مرا هم چنین با خویش میست بصد شغلی بصد شیرین با بروی آب همچون خط روان بمن از هر چه گونی دید گونی نسب جنانده همچون موج دیا سوار آب چو بین همچو طفلان که می آورد این بیای شوش که تنها نیست مصرع و سینه که آب فکند بر ویش رخسار که جایی گنج باشد خاک آب تن اغریه اش چو پای ارباب بر او چون تدر و از سینه باز تنی همچون دل بایز نازک چراغی بود در زنجیر خانه گر فتم دست او چون طبعین دو ساعت آب بیزت از گلوی شد آن چشمه اما می بانش چو گنج یافته سر پوشیده تیر عیان شد با و بان کشتی نور ساره همچو مویشی سیار کرد بجینید و بخواب حاجت بود
--	---	--	---

چو شد که گوش می چو تقصیر	که خوش صرع بحر طویل	به سوکشی گردون طاری	نه دریا نوع و سی بر جهای
چو رود میکساران نمیدرد	چو موسیقار اموش خوش و	کنند تا سنگان اعذر خواهی	زالال و زبان ارد چو بای
ز بس که ز شاخ مر جاش بگست	چو در همان ده دشت بگست	فرز گشته از لطف آله	و زبان خوشش از زبان بای
چه وصف کند که کان بشمار	حدیث کن خوش حرف با	مرا و حب شد از دنیا گذشتن	که میبایست ازین میگذاشتن
ازین نایب شده دل ایدم	که چون خواهد شد از این غم	بنای گشت پیری خوب خا	چو صبح از دهن بیا نمود
نکچر و در طراح شایسته	چو ملک نکته پرد از آن فصیح	و کشتی تحت شاهی کرد با	چوستان پادشاه عالم آب
ز پیری پیکرش مست خمیری	شده هر تار مویش جوی پیری	و من چون ابدان پاک امان	گست رفته تسبیح دندان
نظر در نظر امر گاه	ز حینک دیده امش بر سر	شده از لاغری باز و چوشت	شکم همچون کمان خسیه بر پست
برویش بینی از بس ضعف اند	کشید قیغ همچون بینی کوه	نمانده قوتش در پنجه روح	بیک کشتی سفر کار کرده با نوح
ز بس که ز ضعف گشته تپنا	بسوی افتد هر عضویش چو سیما	بعمر خود چو موج از غم اشن	قدم نهاده زان بیا با صل
بطافه وایه گردون آن آب	بریده ناف او با نایب گرد	چو دید آن تا توان مضطرب	ز دورم بر لب یا چو تپال
بسوی من نشان آمد از آن	سری از عرشه چون سمع سحر	ز افلاک شستن ببار دیدم	علاش شربت و نیار دیدم
چو غنچه از کمره نقدی شودم	بقدر همه تمیز فرودم	با و گفتم که ای شفته چون	قدقم گشته است این آب ایل
بقید زندگی هر کس است	ز فکر آب و نانی ناگزیر است	چو دار آبی ازین بای بی	بگیر این را بهای نان خود کن
ز گفتگوی من چون گل براف	ولی بر کو خنک اند گفت	چو داغ لاله ای آشفته کرد	ز خود را بدست خود نگهدا
مرا این شغل از روی نبوش	امید ز کار را در هیچ نیست	که میجویم رضای آشنائی	خدائی همچون زیبا خدائی
عطای او کشد چو نان جهان	و من گرد و صد را بر زدن	نشان از لطفش دائم از اوج	ز باران و از مرغابی موج
سحاب طفش از فیض جهان آ	بخارستان بای میدهر آب	چو گوهر از عصمت دیده	بدست بطسره پروه و آ
ز عدلش ظلمت سجری خطا	کز آن کیستنج باشد ما ضحا	و جوشش ترک و دبال پرده	ز بس المیده بطرار و غن قاز
بود از پر تو لطفش کبر داب	چراغ چشم ما بی و غم آن آب	کجا غم خاطر مرا بر این ارد	که آوازش غم من بشن ارد
قناعت چو در کار است	ز اسباب جهانم بی نیاز است	بیا همش بیایان است	بهر مرغ خانه چشم ما میان است
ز سامان نیست آنجا جز هوا	ز موج افتاده فرش بویا	نیم هرگز خجل از رویی	اندر خم خانه خواهی غیر طوفان
چو ابر از بی بسوی مضطرب	بدیامی پریم آبی بغربال	ز فقرم آب بیکیت آ	که بر رویا ز من چون موج بپلو

مثنوی قضا و قدر سلیم
بسم الله الرحمن الرحیم

شدیم روزی ز غنای تو در معنی بگویش خود کشید چو دریا کاسه چو بنفش نظر اگر ده خضر از بس قیوس بزی خاربین از بی نیای کناره چو ز خلق از بی رجو زهر غصه طمیدن چنان سرم پایا بره میگردید گفت پایم کعبه دار سنگ ز غور شدیم جهان گنج یکی در بای زنی آستان جوانی سست تند و عریض جوابش وقت طوفان کلاه در موج از ترش و کی خاستن رسیدن به بیان او بگر داب	چو گل ز پاره تن خرقه پوش شده همچون عصای نو جوهر ولی موج گه ترا آساش شده در دست گداز کعبه شده بر خار عضا کش چو پای چو قفل خویشین با مشق قوی که شد پیر همنام بال کعبه بهر سو میدیدیم چون چرا سراپا آبله همچون کف نیل ملک مصر شویم ز غم چون شد ز زلف موج او هر حلقه کرد شده از چار موج چار بوی فکرا خزان با بوی موج که زمان صید گریه از آن نمایان جوهر آئینه آب	نه فکر زندگی اوران مرگ تنش چون شعله با پیش برین زده داغ سرن گل سیاه چو غنوشش شب کوه و صحرا بگشتش کلید قفل سوس که چندین پیش ازین جوش بنودی یک نفس حاجی قرام دو پای تیز رفتارم رفتن ومی گزمیکشیم پادمان چه دیدیم رو نیلی حرج رفتار بهر شوق غرضش کرده باز ز موجش نقش فیلی مستم گفت او را بلب که غضبناک ز چشم ما هیان فوج در فوج فلک پیری که در دمان آن دو	چو سر و آراوده و باشاخ و برگ کلاهش موی سر چو کلک قاشق جنون او کلاه کاه کاهی نبوده فرش خوابی غیر خار جنون او را بسر چون در طاق مرا شوق سرف دل برده از جا بگردش بود چون دلق و طناب شده مقراض منزل برید سرم میگشت همچون جامستان چو ستایش از موج آشفته چو غم خضر طولش در درای نهنگان فیل اگر دیده طوم ز دریا آب گشته زهر فکاک چراغان بود و هر کوچه بچ بصا بوی ف و در کاری بود
---	--	--	---

بهر عشق آن یار پست پدر چون پدر احوال فرزند چراغی ای سپهر عکین و دلکش پس گفت که دل از من ار مراد و صانع خالش در میان نخورده آبله خون خود را پدر زاری کنان شد پیش من بهر عشق آن صنم افتاد و ز خاک که تا بنید برویش یکدانه لبانش چو کور و ندان نگاه می آید کام خوشی سخت روانش شد نارایی یار چو جان بر گرفت آن بوی خوش بلی صبا بطریق عشق اینست	ز اقامت و از دوست پست ز یکدیگر جدا شد بندش از نیت که در دیده باغ عاصمت ر بوده چشم بند وی حکم خوا ولم گم شد ز باغ نکت نیست بجای نان ل بر خون خود را سراسر قصه ابر گفت با او همی افتد بروی رخسار و خاک مگر باز آیدش در تن رو ز یار و خبیر او ندان ز چشمش اشک حسرت برین در آخر جان چنین بد بکاش لبش بر لبنا و دود جان اگر مردی هست چنینست	چو تیر عشق آمد بر نشاند بد و گفت ای چراغ دیدن ترا در سینه گو یا مرغ دلست اگر دل از برم شد و نام پدرم چند زاری کرد پیش شب و روز از فراق آن پو بد و گفت که هر خسته عالم بدان نی و آینه می که داری دل مهند و در و خوش نشان چو چشم از هم کشودان ز جا جرت بگر فتنه و غم چو آن مهند و زن مو است و و می که بهم دلشاد فتنه خدا یا هر دو جهت و من کن	پس شد ببول بر خون بخانه مراد و خاطر غمیده من چراغی مضطرب بن بیداری بجایش عشق میا شد و نام نشد کیزه و مرغ خوش پیش نیشمن شبت چون مهند و بر بعالم یک پس داده نهالم که او را یک نفس بر من گذار بسوی آن سپهر با و روان نگاه می بر رخ جانم افق کشید ای کرد از جان و اموش در آن زیا پس دید آن محبت و و کل با یکدیگر با دوستند به شام قیامت هفتین کن
--	--	---	--

تمام شد قصه و قدر میرزا اصحاب علی الرحمه

قضا و قدر صائب
بسم الله الرحمن الرحيم

شعیدم روزی از نگین کلانی بود شرمندۀ روشن گوئی حریف همت او همت او نفس گنجست خامه گر گنجست بهر جا ابراحانش بیاید ز خلقش آسان جز بزیست حکایت کرد آن شیرین عبارت در اینجا از قضای بودی جینشش آید و از صبا چو خنده بر لب راه کردی قضا را بر لب آبی که زد کردی بگردن طوق این مشکین الی میانش مثل یک نمود رفتن صباح و شام را حاضر گای پس آن همه حسن و ملاح	صف طاعت پرستان امان کز و گل که ده کشت خنده بی ز زورشید هم از دولت او بله ماری چنین آمار گنجست بجای دانه گوهر سر برارد بنازم مردی گوئی بهایت کز و رفتست شیرینی بغایت ز حکم او خدا و خلق رهنی بدلها ریختی شور ملاح لبسی همچون خضر گمراه کردی ز روی خویش بر هر نظر کردی بود اعجاب و باخویشید باله نیارم از دهنش هیچ گفتن مه و غور کرده اش آینه دار که روح قدسش روشن و جبار	جینشش عنیک معنی شناس درش باشد بروی قناد سکه بخش جهان این جینش ملک بلندی یاد از وی سبقت زبان خامه اش که شود امیرش نام آبی نظیر که از شهرش ملک هند مرد یکی فرزند بودش نو جوان لب لب که ساز کردی از بزم هنوزش دل ز طغالی ابله داد خرامان دید آنجا لاله روی گرفته زلف هر سود میا لبان کرد همچون چشم عا منودی خوشنما بر جبهه اش شید غمزه بهند و روشی شد	از و اشکال معنی گشته است همیشه چون کف جویش کشاد قضا با خدا مانع سبک اگر گنجی چنین افتد بدست شود سبک کام نه و عالم بشهرستان کمپانی اسیر فضیلت شوکاهی ابله در بیان زندگی آب روان منودی آب حیوان شیرین هنوز از سبزه گلشن استی پی آتش که داری شعله رو بیل از موی کمر به بد میا می و ساغر هم گشته افوت گم بودی بجایش اینچنین پیشانی دل ناب و تماشای شد
--	--	---	--

من مرد از سبک کار را ز هر جانبی خشت پیران شد شد از خشت آهنین این کار را خلقت از گزند و دین تیراندان این بند فیلان ز باریدن گزند و دین بخون لعل شیشه با می کمند لیران آن گرد خاک دران پهن صحرا گرد و غبار ستاره شد از گرد بر آسمان پراز خاک گردید دامن سپهرهای زمین ز گرد و سیاه کمند آشنا گشت و غفل ز خون شست دریا می خوار و لیران آن عرصه پر جلد ققاده بنیر سیم مرکیان دل دوست جنگ آفران	ز جوشن برآمد چو از پشته که زو قالب مرد می جان شده بنای نبرد از دو سو استوار شکست از لیرانی پل و نبل چو ابری که گرد و دیریشان دانه گرد و خاک شد زمین هو گشت چون پیشه سرخ نهان ماند چون ام در خاک حصاری شد آن لشکر شیار چو تخمی که در خاک ماند نهان از آنها شد از گرد و سیاه نمودی چو از پرده ابراه جلوریز آمد میدان اجل در گشت پنهان چو کسای بجان میخیزند مرگ از اجل چو بر گیت آن نقد بای و سپهر چو برگ خزان رو شد نماند از سر دشمنان یک قلم	سنانهای خطی برگهای هم خرد و از حیران درین با جزا ز فیل آنچنان خشت پیران گد ز گرد زاندران عرصه بای لغز تنی گشت از فیلان شمشیر هوا از غمت شکر شد ز بس هر پشته خاک گشت شد از گرد و دیریشان دران شست خونخوار طوفان ز گرد و سیاه گشت بعد از کلا غبار سیاه فتن برگشتان ز گرد و آفتاب آن بای شد ز نیر دران عرصه پر جلد بکشتی دران قلزمی کنا بصد چشم حیران اجل سر سخت دشمن نگون ساز شد زره پوش از آن صده پتیر که گشت نهار گرد و علم	نهان چون الف گشت در سیم که خشت سرت پیران قالیان جا که از ابر سیاه برق خشان گد سرفیل گردید کوه و دوش فرو برد و خون از دوش ز مغز پریشان بر ابر و دوش که گفتی که تیغ اجم گشت گردان خیز چون سهره ز پر بسی مرد از زنده و خاک گرد بنیفا و از خاک زمین بخاک پراز خاک شد کلاه آسمان که در بحرهای چو قلاب شد بچندین عصاره میفت نمودی اجل جان مرد و کما که گیر و دست که نقد رو ز خوابیدن تیغ بیدار شد بصد چشم می حبت آه گریز
--	---	---	---

تمام شد رزمیه میرزا صائب

زیر چرخ که ز دستان موی سپرد گرد و آوری خوش که بست چون رود رخ سر زیر چرخ سنان خانه موی ز فریاد گردان آن آرد شد از فعل اسبان درو کین چو شیران غیث آن صحر چنان لرزه بردشت کین زیر کمان غایت ابر سیاه ز باران سپکان غار گذار زیر کمان لعل خاک شد آبدار گدشتی چنان از سینه تیر چو از ناخن تیر نکشود کار گدشت از سینه تیر با موج خون فکند از کف نمان نیک چنان تیغ بارید از پیش و پس بیکدیگر آمیختند آن صفت ز متاسف شمشیر روشن سپهر کشتی بود بر آب تیغ و دیگر چنان تیغ و جسم تیغ زین بود و ریا خون عدو یم خون بلندی گرفت چنان چنان تنگ شد عرصه بر و پلان	زیر چشم بالیدن آغاز کرد چو چید بر خود ز غیرت کند باز از مغز بلان گرفت ز غرین شیر مردان جنگ ز آواز دندان کین ورن چنان شوش و خون گرفت منوچی آن بزم که چکر ز قران کشید بکسر کمان چنان بافت در پر خم چنان تیر در قیل شد جایگیر کمان طاق در واز و مگر بمردان کین با و کجیل بنوک سان صندل ان کرد کشید از سان جنگ ایشان قیامت شمشیر بالا گرفت کشید تیغ از میان آن تیغ ز مغز دلیران آهن قبا بیکدیگر سپهری دهن فراغ زمین همچو غواص پایسر بشمیر گردان خرطوم قیل قناده دران بحر خون حیا فرغور و خون بسکه و بیجا ز برق سنان شد جگر کباب	بچون بختین بست و ده جاکم زیر کمان کمان او دل کشت بقالب تیر کردان خلوت بچون بصوت مرگ انی کما فرورخت همیشه چو کانی تیر چو ماهی زره پوش گاو زین بر آوردی از خود سلاح نیر که قارون و آن زلفین تار که بارش بدنا و کمر کار نشانم کرد از رخ کارزار فلک کشتی شد بر از تیر مار که موج سبک بال از آکیر منوذر مرع آوری اختیار فلک تاز شد چون شوق خون بگزر و شمشیر بر بد جنگ که صد چاک شد خون چو جوش چو در حالت پنجه گیر کشت زره از کمان ریخت از کید که بدمار و پوشش موج تیغ که در که چرخ شراب صیغ ز شمشیر تیغ خون زیر که شد کین قی قهر آسمان که شد تیغ در قبضه خود دهن	نی تیر بر گسفر ساز کرد چو دیوانگان تیغ بگست ز کوه گردان کوه البزج چو بر گسفران بخت تیغ جهان گشت از آردن گس که شد جو تیغ فلک کشت هم از ناخن خوش تیغ ویر بیکبار شد بر لاله آسمان که شد تنگ میدان بر ویر که خرطوم او گشت قندیل تیر که همش لاله از پر دلاان زیر کمان آن جنگ میدان کشودند از حلقهای زره دلیران شدند از جان مبل ز گرد گردان کوه صحر اگر قتادند در هم چو دریا رواج کف آورد بر سر محیط بلا ز شمشیر شد همچو گل شاخ فر و برده چون موج در آب جدا کرد نهی درای غل کلاه و کمر همچو موج و جاب چو اوراق گل شد بطعناک زیر کمان چشم زره گشت آب
---	---	---	---

میفتاد در جنگ شست کما چو از چین کند شش کسای بگر شکوهش اگر حله آرد بفل سپر دیش پیکان شکوه قضاوت تانیزه شش را کم اگر بیستون اورا در نیز توان دیدن پرچم آن شش چو کمان چو کوی افکند بفل تا شای آن نیزه دل را شکسته سینه را بیک چتر چو پیکانش بره کیدان بیش خدایر سازد زراد	چو آه تیمان نگدش غیال در اید بمیدان جلور نیز مرگ دو کوچه از بیم چون و ذیل چو خورشید تابنده بشت کو اجل در گریبان فرو برده کند استخوان دوش جوی همای ظفر بلند آشیان شو چشم خورشید را در یک سران رسد افکند در نیزه چو ستری که بروی شد خطه کشایند عفت در شکل اند گر اغایه اصلی چنین فرغ زار	کند عدو گیر آن شکوه بیک حمله سازد سران اخواب نهنگ ستغش به بحر صفا کند حلقه بچشش روز زم ز یک میل گزیش شد در غا ز حکم گران سنگ کو سار چو غیش شود از نیام آشکار اگر از قامت چنان لیران زاقبال در فتح صبا کشیدی بسرخان شتر شیر جگر داره خونیز و گردن برین خسر تا جدار آفرین	کس مستن بر اردو چو گماهی چو موجی که تازد بفرج جباب که یک لقمه او بود کوه تن بکسر عدو حکم از روی جزم بچشم زره راستخوان توتیا زالاله کند خون عرق بر بها برون آورد از دها سر غار فکند از سر فرق سران ز تیغ کجش است بشت ظفر رگ کوه را چو مو از نیس چو قمر گان به تیر کشش که ششش بود بشتبان زمین
---	---	--	--

صفت آرائی لشکر

چو روزی که مهر زین شان بخون شفق تیغ آید داد انان فوج آهن علمهای شدار خود چون خیابان چنان پیشروند بشت کین ز فعل ستوران خار کن ز گرد آسمان قلزم قیر شد ز تیر فرشته کمر دوعس برافیس از دل کرنا دران زوگاه قیامت علم	ز دانه کوه شمشیر خود نشان بتیغی که در نشان و نهان شایان چو آتش تیغ خیال نهان بر سر پوشش آن زمین که شد خور و زانوی کاوین ستوران در مرگ حلقه ستاره ها بخار زمین گیر شد شبه بود و استن فتنه وین باز کرد و از دلهای بلا دو صد فتنه زانید از یک کمر	ز صبح آیت فتح بر خود دوسید دو لشکر بنا و در بر خاستند ز دست لیران خار شکوه ز فعل تگاور زمین خاک زمین گشت نبات مرکز نهاد ز غلظت و فیلان انجنگگاه چنان بر سارفت گرد و آب دو آل شاکست باطل شک برآمدن فتنه کوس نبرد سلامت بر خود گرفت از یک	جگر گاه شب با بجنجور درید دو صفت چون صفت شتر آید سانها نمایان چو رگماهی توزی شد از بهر طوفان چو در خال حسن رخ دلبران بملک عدم بود یک کوچه که گردید یک تیغ خاک فک پچید بر روی یا سنگ چو بستان ناله بنیاد کرد امان گوشه کرد از جهان چون
---	---	--	--

برازنده تاج و تخت کلاه
نسق کرد از عالم آگهی
نیچید آن بده اصل فرخ
بدو مانعش می لایزک
از آن شهریاران نمی بین
بهمش چنان ظلم نماید
ز خلق خوش آن بزمینا
قضای آسمی رست روزگار
محیطت از دست گوشت
میتان بدو آن آید کش
نمیدانید از شور آشوب
نگردد و دو تنیش از کار
خندش نه بر و ببال عقاب
بیکت خم از ناوک سینه آ
ناش کنده صفت ترکتا

خدیو جوان بخت عباس شاه
بفرمانبر کاز فرماندهی
سرطاعت از خط فرمان رخ
نمانگشت چون اصل صلیب
گزارند بهستانش جبین
که در تیغ جوهر رگ خوابند
که باطن گنظارش عیب
بهشت خدائی ست به کام نیم
که دارد و دامن سائل کنار
بشوند از آب گهر و خمیش
که طوفان بود و ز غیب
که دارد و دامن صاحب انقضا
ز پر بی نیازت تیر شهاب
کشد صید را و نماید کباب
زبان اسبل ابدش در آن

چو بر تخت فرمانروایی نشست
بکفایت دولت آغاز کار
اثر در جهان از تباری نیست
شدار عصمت جهان آن چنان
که آن پادشاه ملاک سپاه
شد از بخت او بخت عالم
دلش کوه و دریا بود سینه
علم بر سر آن خدیو زمان
ز بودش ضعیفان شد چنان
زمین برد از پایتخت او
باید او شکست کرد و نیا
بسرخی مردی آن شکوه
بیر و کمان چون شود زرم
زهره در بر او دیدت کس
کند نیزه در خاک چون آوا

به نظم مالک بر او روست
حدود خدائی نمود استوار
ز تقوی جهان چو خرم
که شد پردگی زهره بر آسمان
نیچید سر از خط حکم آ
چنان که بهار آن مین مان
خرد گوهر و مغر گنجینه اش
بود شتی نوح را با دبان
که گوهر عرق میکند ریان
فلک سبز از سایه بخت او
که خورشید تنها کند ترکتا
برون آورد تیغ از دست
و نهسا بماند چو سوزان
که سیمغ نهیت جا و قفس
شود سینه گاو و دانی و گاو

نمیفتاد و در جنگ بشت کپا چو از چین کند کش ساز و کپا شکوهش اگر حمله آرد بخیل سپردش پستان شکوه قضاوت تانیزه شش اگر اگر بیستون او را در زیر توان دیدن بر چرخ آن چو کمان چو کوی فغان ملک تاشای آن نیزه دلربا شکسته شش را بیک چرخ چو پیکان نانش همه کیدان بیشر خدایر ساند تراود	چو آه تیمان نگدش غماک در آید بمیدان جلور زمرگ و در کوه چو از بیم چون و دل چو خورشید تابنده بشت کوه اجل زمرگ بر میان فرو برده کند استخوان دوش جوی همای ظفر را بلند شیمان شو چشم خورشید را در یک سران رسد افکند دزیر پا چو ستری که بروی کشد خط کشایند عفت بر مشکل اند گر انعام اصلی چنین فرغ زار	کمند عدو گیر آن شکوه بیک حمله سازد سران اغراب نهنگ ستغیش به بحر صفا کند حلقه بختش زور زمر ز یک میل گزشت کشد در غما ز حکم گران سنگ کوه سها چو غیش شود از نیام آشکا اگر از قمارت چنان لیران ز اقبال دشت حجاب کشیدی بسرخه آن شر زویر جگر داره خونیز و گردش برین خسر و تاجدار آفرین	کس ستم نبرد چو گما کوی چو موجی که تازد بفرج جباب که یک لقمه او بود کوه تیا کس عدو حکم از روی جزم بچشم زره راستخوان توتیا ز لاله کند خون عرق بر بها برون آورد از دها سر غما فکند از فسر ز فرق سران ز تیغ کجش است بشت ظفر رگ کوه را همچو مواز سیر چو قمر گان همه تیر کشان که شش بود بشتبان مین
---	---	--	---

صفت آرائی لشکر

چو روزگرد مهر زین نشان بخون شفق تیغ را آید ازان فوج آهن علمهای شد از خود چون خیابان چنان پشته و دشت کین ز فعل ستوران خار کین ز گرد آسمان قلزم قیر شد ز تیر و شمشیر گرد و عشا بر انداخته از دل کرنا دران زندگاه قیامت علم	ز دوازده شمشیر خود نشان بشخیر گردنشان و نهاده نمایان چو آتش تیغ خیال نهان زیر سر پوشش آن مین که شخور دزانوی گاوین ستوران در مرگ حلقه ستاره ها بخار زمین گیشد شبه بود و استن فتنه دین باز کرد و از دای بلای دو صد فتنه ز امید از یک	ز صبح آیت فتح بر خود دید دو لشکر نیاورد و برخاستند ز دست لیران خار شکوه ز فعل نگار زمین خاک زین گشت تان مرکز نهاد ز غر طوم فیلان از جنگگاه چنان بر سارفت گرد و آب دو آل شاکست باطن بر امیدن فتنه کوس خبر سلامت سر خود گرفت ازین	جگر گاه شش با بجنه درید دو صفت چون صفت شش آید سانها نمایان چو گما کوی تنویری شد از بهر طوفان چو در خال حسن رخ و لیران بملک عدم بود یک کوی که گردید یک سج خاک فک پچید بر روی یا سنگ چو استن ناله مینا کرد امان گوشه کرد از بهر چنان
---	---	--	---

برازنده تاج و تخت کلاه
منشق کرد از عالم آگهی
نیچید آن بدو صلح فرخ
بدوران شش می لاله گری
از ان شهریاران می بین
بعهدش چنان ظلم نایاب
ز خلق خوش آن بحر مینا
قضای آلهی سرت روززم
محیطت از دست گوشتار
میتان بدوران آن کیش
نیزدیش از شور آشوبنگ
نگرد و دهم شیش از کار دار
خندکش نه بر دیال عقاب
بیک خم از ناله کینه تاب
ناش کن در صفت ترکتا

خدیو جوان بخت عباس شاه
بفرمانبر سے کار زماندی
سرعادت از خط فرمان رخ
زنان گشت چون اصل صلیک
گزارند بهستانش جبین
که در تیغ جوهر رگ خوابند
که باطن گنظارش است
بهشت خدائی ست به کام نیم
که دارد در دامن سائل کنار
بشوبند از آب گهر و خمیش
که طوفان بود روز غمینگ
که دارد و دهم از صاحب الفقا
زیر بی نیازت تیر شهاب
کشد صید را و نماید کباب
زبان اجل ابدشمن درنا

چو بر تخت فرمانروایی نشست
بکفین دولت را آغاز کار
اشد در جهان از تباری
شد از عصمت جهان نچینا
که آن پادشاه ملاک سپا
شد از بخت او بخت عالم
دلش کوه و دریا بود سینه
علم بر سر آن خدیو زمان
ز جودش ضعیفان شد نچینا
زمین برد از پایتخت او
باید او شکند از دنیا
بسرخی مودی آن پرده
بیر و کمان چون شود زرم
زره و دیر او ندیدت کس
کند نیزه در خاک چون توان

به نظم مالک بر او دست
حدود خدائی نمود استوار
ز تقوی جهان چو بحر
که شد پردگی زهره بر آسمان
نیچید سر از خط حکم آله
چنان که بهاران بدین زمان
خرد گوهر و مغر گنجینه اش
بود شتی ببح را با دبان
که گوهر عرق میکند ریسان
فلک سبز از سایه بخت او
که خورشید تنها کند ترکتا
برون آورد تیغ از دست
و نهسا ببا ندو سوزان
که سیمغ نهست جا و قفس
شود سینه کا و وای می نوکا

نگر و دوزخ آسب جاسیل فشار دوزان بر شیر قضا در اید از کینکده شت مغرور گسیخت از نیام کین بر ارد و گر جنگی ری ابر سز یلان را در دل انگشته اسکا بنوک نیزه از او راق لبها بخنجر هر که رسد کینکده یکی آشفته شیری کشته نخود چو بر گز شاخها با نزاری همه بوبرتن خصم بگرخوا ظفر تحسین کنان سوز کاش همایون فرحای بخت پرو یکی بر صوفی طلب کینکده بگردون کرد بهر کینکده دو سال آمد که از محنت کینکده از خوشیا کنان فی افرایا عنان سوئی طعن سازد و بچند شهابان سازه سازد و شهابان بدین گم سازد خوشین را	بود کز فرش میدان شیشه بل چکان از نگاه از گوشه چشم یکی و خیل شیران فکند شو ز خون بر خاک تخم لاله کاز زند کر کرد کاهش چرخ از جو ز پیکان لعل پیکانی ده جا راید نقطه خال سویدا فلک بهر ش کفن از شعله که افتد با گوزاناش سر و کا کند تغیش ز تنها سر نشانی سر آشتی شود از بهر زنها نماید رستم ثانی خطش در امت با و بر سر سایه ستر صد و نابر که آغوش کیشای دو و پیرش طوق غلامی ترا چون بوسه فرش است بدیدار تو دار و خویش را شای کن خوشیا خج در ارشید کن تعلیم دل در پای مرغ ز سر بیرون کند شور و طعن	و گر خارا شکافی پیش سازد بکفت پیمان سنانی مار کرد گر از پیکان تیر آتش فروز ولیری رازند بر میل مغفر سران را بر تن از آمد شد تیر ز خون بر پیکر خصم نم انگیز عدو را با و کشد شوش تن بتیغ آنرا که از تن سر کند کند چون چهره گل دی میدا اجل دار الا مان که در تغیش در آن مرد دولت نصرت فلک قدر ابقایت جا بود نجویت یار با دامنه یار غلامی باشد او نواب انصا غلامی کش بل گرد و مقیم بکلی کرد او مسکن فراموش اگر لطف تو باش ستور خشد دور وزی با غم آسمان سازد همه طعی کند شادان خدا نماید بندگی تا زنده باشد	خجل فرهاد از تشنه سازد که زهر از زبان کند و یوزه صفا صفه را خرمین هستی بسوزد که جو ز به پیش سازد و و پیکر چهار آینه سازد و شیر کفگیر مسامات زره سازد و عرق نیز شود و دگرگان چشم تنگ چشم بر و خمیازه انگیزد لب کو بچکال هنر بری ان گوزنا ولی نبود سر سوئی درغیش بر و چون مستح باشد آفرین همیشه شاه بخت جوان فلک گرد و دست گرد و چو یار عیان از چهره اش سیاهی غلام که گرد و از غلامان قدیم یکی گردیده ز رخ نه بردوش چو خور کوزه را نوز خشد و گر ره سوطه فانی در ارد نگوید سبیل تاین یا مینلان بجان تا زنده باشد بند به
تمام شد مثنوی طالب آملی			

دورین آفتاب که چشم از غروب	تو گفتی ز وقتضا بر دیدارم	یقین شد که پایم در رکاب است	سفر تعمیر این آشفته خوب است
مبدل خواهد شد آفتاب	بود در طالع نقل مکان	چو عطر دم سخت خواهد کرد تا	ازین زیبا چمن آبی نخواهی
فلک خاطرش میگردانم	که چند سی از دم محروم منم	که این بزم بزم عیش خوانی	که باشد سخت اتم در جویان
شجاع الملک گشت خاک دور	بر و نازش کند چون جسم برین	فلک و بد بگرگان خاک پیش	کند در سر نه ان گردنیش
بود بر در گشت دیون جایی	مند سر عرش هر جا او نهاد	فلک رفعت گرفت از پای او	تراشد آفتاب بر سایه او
وقتضا نور و صفادریکد گشت	در آن آب و گل این بگرانخت	که هستی فخر دارد بر وجودش	جبین میجوید از بهر سجودش
ازین فلکی نهادن نشا	هانا که نهاد قدسیان است	صنیرش صبح رسویش دارد	کل خویشید در آغوشش دارد
زبان را می و هر گل که جوشید	نیمش در دماغ صبح بچید	بغیر افتاد از آن عطرش کی	هزاران عطسه آغشته بود
عروس خلقتش بهر سو	عیر حبیب افشاند از مو	غدار بزم را از وی غنوت	زگر می عوی انگیزد در غنوت
بهر معنی چراغ آئین او	شراب شیشه و شمع لکن او	کفش کان غلام شمشیر باهی	در و سهاک کشتی تباهی
بر افشاند چه سیم زگرچه	نه بند بر سفینه بود گره	ومی گز ز نشان بود و جبریت	کفش افیونی ایشا بخت
عذر زانم که برکت خجسته	کند عزم نگارین خانه زین	گره بر گشته ابرو طرازد	جبین امیج خیز کینه سازد
یکی سیمین قباد برین	یکی زرین کله بر سر مرغ	تن اندر جوشن سیاه سیاه	سر اندر غفر خورشید اندک
اطاعه عنبر افشان از بر خود	چنان که زوق محرم کامل	عرق جانش از بس که می	چو شکر حلقه های چشم جوش
چهار آئینه بر تن او تزیین	همه خورشید پیکر ماهه کرب	که قح از هر طرف چون آتش	در آن آئینه بنی صورت خویش
که گاهش گشته بیکد گشت	بصد غنبت یکی زرد و زرش	چه ترکش آشیانی پر شهباز	همه شهباز او شتاق پرواز
پنی گکته آن بان آغوش	ز پیکان تیر کرده نوک نقا	کمان یک گشته از قربان خود	چو از طرف کلمه نیم ابرو یار
یکی تغیش کف نشنده چون	که در آتش گریز و چو سیاه	چو آب موج زان قبضه بخور	همه گوهر نگار از جوهر خویش
یکی چون ماه نوخم دیده می	ولی با وی صمد شوب و تاب	از و الماس آب عرق غرق	دم آن کارگر تران از برق
قتضا تابیده چون فولاد تاب	بهر چشم خوابان اوده آتش	زبان مار گردیدی بکشت	تاشا کن آغوش نیش
اگر دیدی برون آوده کام	پیش دم عیانی اندام	یکی زیبا تیش در رخسار	که گیر باد از و تعلیم جوان
نیم آتش فتد و در غنچه	ز شکله دیکهای عین	قوی تن خرد بهر بار کینه	بغیرت سنبالش از کمال زبان
دو گوشتش آشنا خن برون	هوامجوح پیکر زان خنجر	سبکیر که چون در محن میدان	بیای نازکی آید بجلان

و گردستان من کس گزاشت که دامن علم مهر با من بجای آنکه من روشن بودم کتاب و تنی خواندم قضا کاین علم بگرفت بلی آینه چون افتد بلور از آن روشن گم کاین که دارد چون تبار چشود و لم صاف چون خاطر صاف ما با هر که آینه شرف بسرگردانند صد تیغ کین تا بزم سرشفت خرم بصد رنگ توان او شود پای هر که خاری درشید به نام نشین غم شرم گره کشاید از طرف جبین لب لطف نه انگیزد مقالی یکی گل تازه شگفت بهار عروس شعله تنگ اندر برم بود یکی خواب عجیب روی بنور بساط خفتن دیده چید و لم زانکه بر نوک بان بود جبینم در گهی اوشت آتش	بستی هر چه گفتم محض لاف که نبود قیل و قال با در ادراک رفویش و تادم ز بای مسکله تا می مت هم از روز ازل مخصوص غبار از وی کند تاحش و مخمر از بلور آمدند ز این مرطوبیت بر سر ساز ولی انصاف کو عالم انصاف نرخم زو کز انسان بر دواز شکسته ره نیاید بر بزم ز تیغ و دست چه تیغ و که ره یابد در و تنگ که دست مرا در سینه صد خنج نشیند بهر عذریه در ماتم شرم تا بد چون عنان از آهستم که نشاند بدل گرد ملا کز و شد غنچه دل غار خام سری بر زانو می خاک شرم بود که سمش حیرتم بر حیرت افز جگر بر نوک تر گاه تا نیند زبان من و بلبل شاخ فغان بود وز و چون است عذر سجد پیش	بلی علمی بود در دل نهادم سواد آنرا بود زین علم حاصل کتب طی کرده ام در دست سر ز کانه علم مهر نبست ولی چون مهر نباید برود ولی چون آینه افتد بناچار گره منی گوی ریب جیبست و گره من کجا و کینه نوزی بخلقم غیر صلح کل دوست نه شتر صدر هم گرسینه کاو اگر گوید که دل نه جان بام مرا آینه دل صاف چه نباشد بیوفانی در باطم بر ارم خواهم آن خال الزمی نیم یک لحظه فارغ از غم خلق ز باغم زیر باشد وقت گفتار سلام تخم غم در سینه کار بخلو تنهای گلشن شب و چو خیل پسته آغشته در خون چنان دیدم که چشم غم من بود شکم آبروی ابر میخفت و باغ از خاک کوی یار گاری لبم بر آستان از سر در	که باشد باره نازش بر ارم که برخیزد خط پیشانی دل یکی علامه ام و علم باری درین فتنه عید الهی خورشید بصد خیریت کشته نشکست فرقت سازش خار زنگار نه از روی غلامی خشم و کین که با او نباشد طبع یوزی ولی بخوبی نم از بیک نیست جهان شهد از لب خلق ترا و گر گوید که جان ایان ساکم در عکسی که افتد عکس است و فایک کل بود از نهادم بنوک سوزن تر کافش از بسیلم تا که در راه من گواه این تلخ طعمی است و داعم خنده را و گریه دارد که باغم خفته بودم در کافش برم قصاص سر از گاه و گاه سر ای که شکر گون بود همه لباس میبود و جنت عبیر جیب کردی که کاری بصد حسرت دواع بوسه
---	--	---	--

چو مکرگان سر کند الماس بجا	جرحهت رصف موبور خوش	لب از خون نکتة بجا که کرد	همه جنب که بر لب که کرد
زبان خای دل از رستی و زنجار	زور و نطق گیر و لب بد	کنون وقتت که رستی بریم	میش راکت سها بر سر ایم
دل از بی غمی دل سر کرد	سر ایام سر ایاد در کرد	بیچشم حیه در روشیند	شکجه در خم ابرو نشیند
نکنان سوز ساز و زخم و دغم	چکاند روغن از چشم دغم	بهم آتازه کرد و عهد افغان	زبانم بکسلد و شان و شان
یکی بلبل شوم خونین ترغم	کنم نام نشان بلبلان کم	در آیم در چمن چون بلبل	برسم قمر یافم نغمه یکدست
کنم بیکانه گوش غنیت گل	ز گوناگون تر نهایی بلبل	بهر یک نغمه کای منم به تخر	کنم صد طفل ادر بخودی
ولی از غم عجب گریز کفتا	بحرف آلوده ساز و نوک منتقا	کجا داند کسی کو عیش دارد	که صید غم چنان طشیر دارد
ز بوی تیار پر بل بر صورت حال	که غم پای سر شکسته بال	بطرف و جله فی آفت و اند	بود در بال از خوشی اشیا
بجانش در زده آتش غم آب	میان آب بار و ماتم آب	مگر دوبار منتقا شش گفتا	غم آتش زده قفلی منتقا
عجب گریز جیب بر بار	گوش طوفان بار از سر بار	مرازم جفت بوی تیار میدان	که از غم لب ساز و تر باغیان
و گریه بلبل در کسوت افغان	که کلان کم کند جان تن	صفیرم قیاس و نشین	فغانم را اثر و پستین
در آیم چون بلبل غش خاموش	رو صد غم لب لب لب لب	اگر رستی ز غم بر شاخ آواز	لانک را کم کیسر سر انداز
من آن نو بلبل طوطی مقام	که بر لب چون شکری باشد حلام	نک پشم ز منتقا شکر ریز	کنم سر حشیه شکریا خیز
لب نطقم چو آید در شکر خند	نک پشم ز غم سینه نشیند	ولی در عهد من شکر بخایند	همه بر لب حنظل رایت
از آن بر من منجوب شد خیر	که من من من اردو باز	چنانم چو نطق است نقص کلا	خزف بر فرق گوهر تپا
خفاط کفتم متاع من گشت	بکانون کم غیر از شربت	مراشتی خزف بر نطق	که کردن باز ایشان عار نطق
بکار آید ولی نه بهر زیور	برای چشم زخم درج کوهر	همه لاف همه لاف همه لاف	چو در خود و بکرم از چشم انصاف
یکی نوین سر ایام خام کفتا	بسه بیکانه در انشا شعا	زاکت و درم از نطق خزف	که در نطقم ز درمست ایم انکیز
ز صد بیتیم کی صاحب دایت	عروس خاطر من جلوه دایت	خدا را انشا عزم در حمله بینی	که من و دیه کی شان بازمینی
یکی راب تبسم آفرین است	یکی را جبین از ناز چیت	یکی نیست زگرش غشوه کیز	یکی را گوشه ابرو و ادخیز
بظاہر پسته آساجلی نغز	ولی چون پسته تصویر برغز	مرا این مخدوشی محض لایت	همه قوم کفاف پر گرفت
و گریه در بساط غمیت چیت	که توان اود و بعیش شیت	ندارم بهره از هیچ پیش	که بر زبان نمیدنیم حشیت
گل و سی سدا شعار دارم	ولی شعری که خود را ناک دارم	کمی نیزم اگر باشد دشت	لکانم بر ورق باپی کلا

سر را باز شوری کمیت چنانچه تا ز بر سرمست چنان بنیم که محنت خیل خیل بگرداگر و خود چند آنکه بنیم و با غم بسته رو بر نکست شده چون که چیدین لم سر شکم با گریان عشق است ز رخ کیسو فکند برقع نما پس آنکه در سواد آن دهنک شفق را چه گاهی گردد از هنوزم آه نشوده پیر بال ز کلبه ای نغان جوش کرد ز مغرول کشد نخل فغان زمین از خزان از شکبای مرطبی که چشم کند از دوش	که بی سوز نال هم تشنه است بشنیدین غمی و طالع است غنان آنکه در برین است چون بلا آنکه شترین و من نکینم بخطر بخودی بکشوده آغوش مابر گوشت ابرو گرد زرا بچشم استین کرم نیاز است چنان که ز پرده بپوشان و شبه را کرد با بجا و دهنک چو بیند بر خشم گلگون که دارد ساق و شال شعله خال جهان را شعده را غوش کرد سز زلف نفس گرد و جعد مثنی کرده دل نام بهای گریانش چو دل گرد و آغوش	بلی دارم ملای در گذرگاه چنان بنیم که از دشت در کو و با دم عقل و بو شمر زفته از دست سرم داغ جنون با جلوه بجزب کرد غم طرف چشیم گل چشم ز شبنم گشته خشک عروس گریه چون طفلان چشم نخستین کرده از گلگون چنان که دل کند کس شکم هنوزم گریه دل پای برجا ولی قوت کز تن ل براید نفس چنان چو غمی طی کند برون جوشد نفس با بجا گریبان از ناخ چشم گریان جگر بی دیده زرد گریه ساز	که هر دم صحبت کم میکنم راه بمن و کرده غم اندوه اندوه جنون آگوشه خاطر من دلم فزانی را عذر خواست ر بوده نقش حدی آستینم گرفته خاثر گاش در آغوش زده صد چاک هر پرده چشم سفیداب باغ و ده گلگون بناخن کرد خال مردک محو که غزال فلک الماس پالا باستقبال مژگان تراید جگر بر جوشد از فواره آه خوی خونین خفتان سمات گل اشک و داغ افتد بر اما ز چشم داغ شوید مینا
---	---	---	--

چون گیسخت بابرگ خرافم گمده طره برکت باخت خسته همان کان نگارین شاد کام سبک جابوگاه خوش خاک بود نشان بان با بر اندیشه فرسا را در زخم کانی شوخ گشت یکی سبیل نقاب چهره کشای چو شوخ این قشوق آینه نه غلمان ده ام فی جویبار که دیگر باره بحر از تنگی نظر زبان آدم لب مهر از مویان صد عجایب سیاحت بر زبان و ندان پس هم آسنا نوشن رقم را چه هر دو از ده سال تندیده پشته از خار غماشا که مشتی طفل از آن رقی مویان که ناکه صبر بر معبر هفت یک شمرگان فشار چشم زارم سراسر شورشم زین چار بست زهری شاد پیش می باش	شگفتش لاله بر زعفرانم پس آنکه بسته بر شاخ درخت پی ازادی از شر و دوام زمین ابا ل گسترده کار کرد شدم تپایمی نخل فلک سا بهر مودهن صد سینه اش مرا بجنب سحاب طره بجا خوشی نام قفل از یک شود بنی نوعم معنی آدمی زاد صد و ارم رقم افکنده بر ط همان الفت طراز گرم خون که تا آن شعله خاکی مرکز قضا چو موم و گیسو طفل یک غوش بلوغ و دهن نقش اطفال بشکل زورقی بر لبه خاک شوند آسوده از آب گشتی چنان گردیده خوشتر نهان رساند از کناری بر کنایم از آن چشم جگر طوفان زار به چنان نیز جمل اندیش	بر اسان سرو کسر را روخت بر آمد با گند عنبرین تار بر آن و بهاری چون شست نه از آن جلوه گل کرد از سر بچشم موبو چون نال گشته مگر گز خیل جانی یاری ترا تکلم ریز کن لعل تر خوش بپا سخ گفت کای چار چون منم سافته دری سفته جان چو این نوشین کمر جوشید لعل بر و صد نسخه جادو و تنیدم پس آنکه صد خون بر و بر شد بسر بریم چندان و ز کار شگفت انجام را با شاه من فکنده جانب یاکذا رس در این دیشه و هم آسمان گرفت آن تن با دوا و بان کنون ملی خور طوفان دوم ولا کسل نسیم از گلشن فصل چطابک بامون نوری	سمند جلوه آتش غمان است بر آن آزاد و نخل کشتی با چو شمرگان خایه از خار خون نهال عود دست از مهر شوق بساق آن نخل غلغل گشته ملاکات ده با جویبار خروزان شمع ساز گوهر از آن سو فنا آواره چون زجر گوهر بازار گام ز دل شگفت ز آتش نخل زهر مینوش بر هر مویم که آن گوهر بیدم جلوه کرد که رست از نخل شاخ سه خار بآن جدی صندل دهن مگر در لفت دام رقم شمار در بایمن بر آن رقی کران خدا از زور قوم و سیلی موج که از آن فوج مجتبی فرم کمش دست غبار از دهن نخل یکی با نای این مویه کردی
تمام شد قضا و قدر طالب آملی			

کشته سرخپا سرکشی بار ز نخل ارغوان سرکش افلا نهال گل چو نخل غنچه سرکش رحمت اوده سر جلوه اند غرض که طرف آن تلخ بشود بچندین ضعف که آید شاد دل به ضعف آید چنان و در طبع بدین شنگی این خسته جانی قتل از بهر تحصیل سکت عذاریم نکت عفرانی تعی فارغ ز فکر خرقه و نان ساز قید کیانی افسر آزاد بتی دیدم نهان چادر مود پریشان کرد شامی بر سرگاه عذاری بر گشتان سبیل نشا بتار موی او دست منی بناگوشی ز عکس لب چپان تو گفتی که قنای تفاعمی گرفته ابر آن سحان مشکین زیر گشتند عالمگیر کرده بساط چین لطف چیده برین زده خنای ساق جلوه پردان ولی غافل که اینجا شوی	به تش طنیتی بر مرکزار یکی فواره خون از زرک خاک ز برج آب بیرون آید تش چو شونج بر سر چو آشوب جان بچشم جلوه کرد این گلشن جوا که بودم بای گاه بر ماه تن از افروگی ز نهان کبریا سرای چو تاب استخوانی در آن من لگم جندی آفتاب یا چین شوشین بر گنجان هوایش غذا بر گنجان سرخن سایه پوش لفت شاد همه خفتان افغی در بر مو تمیده تار و پود داله بر ماه بر و دو نهان جوشن نار تمیده بودی از گره های آ چون نهال سیم در موج ریحان کسوف آورده بر خط شعاع غم از گردان با آهوسین به کمان عشوه در زنجیر کرد در دلی عشق پیچیده برین زده تانوک شرکان غوطه در سری نهاده بر پایی درخت	صنوبرست جام سر فرار قد شمشاد با اندیشه نهوش زمین از عکس گلها سحر آ فلک تابان از شجر مود چو بر مرکبان میدان جلوه گاه زستی پای هوس و بیجا که هم جز بود روزگار گاه شدم بایسته افلاک نخبه چو بر پایی تی شوریده جا آزادی بسری بردم ایام ولی در طره امید نهان که ناکه از گریبان نهان بتی بر نخل سید سبیل اندک لبش با بریم جان در کلمه بی تحصیل کامی آن برود بمشکین لب و در جلوه نهان بر اطراف عذارش موج شعاع ز عکس آن بهار سبزه آلود بهار عذارش جوش گلزار منون غمره بر چشمان مید طرازان شعله زاری بر گل بدین شونجی نهانی جلوه کرد ز دوش سینه در جوشن ارد	چو آه عاشقان اوج تازی زمین سایه زلفش ز ره پیش نهان افقاده در غنچه متاب نهال مجوشش ارشیه دزون چو گل شکفت اجزای نگارم بر اطراف میاج طبع و افان مبدل شستی آرامگاهم که خورشیدش بود یک نخبه قدا دمست بر پایی نهان منید اوم بدر روی جلوه دار سر اندیشه را گوی گریبان مصور شد موی لای جان ز چین لب و صد حال بر پا میجوش طفل آغوش تبسم نمی آسود ای زخمیاده غن زهران غم دل حیا زهره مسلسل موی چپان ترانبار عذار شعله ریحان طهره اندون هوای سبیلش در موج زمار لعاب عشوه بر مرکبان تنیده بهر کوشان نخبه از مود چو نورم چهره پر داز نظر بود بر و خمیازه آغوش دار
---	--	--	--

بگو تا خود چه در خاطر خایت
منودی بباله بگرگان تبسم
که چون پیکر از دل شرح این
گهی چون باد بودم در حیات
زگر دشت غم تجربه گشتم
هم از پای توکل موج فرسا
که ناگاه آسمان شورش انگیز
ملن و دشت گمان از این
بدین آشفته جان آتش اندر
نظر بر کناری کشادم
زمانی همچو غواص گهر جو
چه دیدم لجه زریق سکون
و کشتی پاره دهر گوشه نوحه
که گرازم باشد رشته وار
ولی چون بودم از کشتی اما
برای حاصل قضا همیشه بود
بسطش قدیای شمر گناه
گلشن وی تبار عشوه پرا
بسنبل پیشش عنبر آلود
عجب شمعش بر صبحگاه
درختان کرد چوب لب لپا
بر عنانی همه تمامت هم
هم از لطف هوایی چو جی هم

که مغز دیده بر مگرگان جایت
وزان لب خنده گشتی تنگ
بگویم با تو کاین الی ریشه باز
گهی چون موج سرگرم شست
جانب لازم امید شتم
شتابان تن کشتی دلن یا
همان فتره آب آتش آینه
چو شکوفه پیش در جیوه قیام
تو گفستی مرا که تحت اثری
دغلی روی عکس می نمود
نشستم با چند نا نو برانو
شبان فدا ده خنج نلیکونی
ولی هر پاره در آغوش موی
ز غرقا برساند بر کناری
ز تار غم باقی نیم جان
که بر جولا گمش اندیشه بود
منودی فوج یوسف دل جا
خس خاشاک سر غمره دنا
در سیاح آتش گلشن بود
ز دماغ لاله هاستی سیاهی
دو دانه ریشها در مغز افلاک
تو گفستی زاده انداز خاک توام
سنان سخنها شان عشق جی هم

که افشیش جان جلوه اوی
جو ابرو او همان جگر خوار
مرا زین پیش دل محو سفر بود
قضا را در زنی ز نامون
چو کشتی سینه بر غمان نهادم
نقشش که از پی می نمودم
شکست از عشوه های بدست
بیای غوطه چندین نیر و بالا
چو از تحت اثری شتم غنا
غرض تا فرق سفر سوده پام
پس موج رویی آن رخسار
چه دیدم آسمانی در تلاطم
شتابان تا ختم زخ شستار
ز بهای دل چو شمع سنبلیله
ز بوی سنبلیش صبح سحر خیز
در فک شده بلبل چشم تو تن
لطافت پای بند آن قضا بود
کشوده بارهانی منتش
کبوتر سان ساق ریشه پرا
بیای هر سنا فوج افلاک

که زهر که می خورد دل کشای
همان یا فروش دیده بازار
ازین بود اولم آشفته سر بود
بجی چون جلوه او منت مرد
چو موج آغوش طوفان نهادم
بیابان کو بهاطی می نمودم
بسنگ موج مینای کشتی
فرق ترا ختم از مقرر یا
که با سختی ندیدم زان خنجر
که قضا بحر شد تحت التزم
بر او دم سوبیلو فر آثار
ز چشم ماهیان موج انجم
بجان کسم کی زان پاره بار
هوا نموده تا بوت باشد
پس آنکه زخات بر صل کشیم
شدی جزای او امر کنای
نیمش بلبل آفتاب گل نگر
بگاه عطسه نری یا من خبر
گلش سنبلیله ز جنت بوخیز
که زنجیرش هم از موج هوا بود
گل افلاک ابارش بخوش
گرفته عرش را در چنگل باز
بسر غلطه همچوین سیه خاک

شندیم و زنی از طرز آشنایی دلش آینه دار روی معنی سوادنامه اش آیات اعظم و دانش در سخن بابل موافق که بر یاری و صحبت کشود بشی در خلوتی همان پیش زبان از زبان گستاخ کردیم ولی چند آنگاه لب می گفت پس آنکه تالاب شان سر نخستین نعمه کردی اوید شمار عود و مغان و انعمه و دانا چو تبحر سخن بر لب گره کرد چو مغان و دیوان آرزو خوا مگر خوان ایاد و دیگران دید ترشح داد چشم و نفسان را چو دست از نعمه دل شست از و رسیدم احوال و حال	عروس نکته را برقع کشائی و غمش عطسه نیر از بوی طراز خامه اش ناز مجسم بیک لب سدن با صباقی دلش با شوه افست بودم نکپاش متاع خوان من و دلبیل اکل کیشا کردیم گلی بر غنچه زار طبع بشکفت بصد شوخی بصد شیرینی بنوش آلوده بشیم سینه کاوید نفس را ساختم ابر شیم ساز بر سرم خوشن خا دم سفره گستر دلش در سینه شد فواره آه که آتش در دمان دیده گردید بیک نیش نمک دران شست از لب خاطر مجال گفتگو یافت سبب حتم ترا و شمای خون	نمانی جریه نوش جام نبی بر ویش همچو گل خندان وین و کلکش نقطه های امتحانی خبر داد آن بهین شاطره را چو خرم گشت باغ شتانی زمانی باغ دل آب دادیم زهر جا گفتگوئی جلوه دادیم بشوخی زد نسیم هر بانی بحسن آبا و شوخی رو نهادیم مرا هم تازان شد باغی ترغم برون ادم نه ایامی جگر کا زالوان نعم خوانی بسیار است ز چشمش دانه طوفان خوش گفت فر و بارید اشک لاله آغوش لبش گاهی بظاهر لقمه آلا بصد و بگوئی و مهر زمانی بشوخی گفتیم ای لایخس پوش	نکپه و رده الهام غم سبی بسخرا نشانیش و مجر فیض سوزد آتش الهامی معانی هید لای سخن اچره پر دای گل افشان شد دماغ آستان و وزلف نموده باقم دادیم در دل بر زبان هم کشادیم شگفت از هر طرف از نهانی سخن او همه برابر و نهادیم تبسم نیز شد دانه ترغم هم از تائید مغر و پیشه کاه کز و خیمانه کام آستان خوا لبش دانه آغوش گرفت ز قمر کان جگرایش جگر پیش ولی در زیر لب بخت جگر خا قسم سجان سجان شتانی چو اشک خوش طوفان
---	---	---	--

از زخم افش عرق پید زود بر غبار قدش کردم نشاء در بهر جان گل شست از دود تن چلش گشت با جان متصل بر رخ از لطف خندیدن گرفت از حدش جام دل شیرین دل چون دست خست و دل زاناله از کل شکم حکم گذار شد بهر سبب طرب باو شد بر سبب کرم شکست آمد همچو چشم دلبران نوش لب بوریا در کماله ام نجاش او در شرم وین شوق نیک قد و عارض چشم ابرو زلال	همچو گوهر در نگین ان بلور وین ایمان جان دل باغ و با شد شبنم نام از در شکسپر کرد و آغوش شش کمال شیرخ در دهر رسیدن گرفت گشت چشمو پرده گوشت و گل آب گوهر گشت در تنجاله ام سیل در ویرانه ام محاربه آتش گل گشت بم باو شد خود بخود چون غنچه شاد افروز جامم از خود می برادر و از دو دور ویرانه ام متشاب تا سحر که دیم کله زان رنگ هست بر لب طلسم جلال	چون تابان ابر از دم چون بعل اگر دم از شوقش از رخش آفرخت قندیل از نگاهش در تنم خون آمد چون لب لعلش تکلم ساز کرد شد مرا زان آفتاب نیز و در هوای وصل کج هم بها چون شربت دل هم پیشام گر شبنم گشت ویرانه ام گشت جان جسم با افتاده ام کاسه جوهرین با غر ز شد مرا گره شد منگامه ناز و نیا انجی شمع عشق نوشا تا عشق ای بسا و کج اسیر گشت تو	سود بر خورشید از مهر سرم هاله سان گشت آغوشم نور و دیو یوسف ساخت نیل مرا باد و پای نار سرم در دم رسید در هوا خیل بر پی پرواز کرد استخوان از نو زمره چون بلال خونم از کف نترن آورد با صدر بر پی قاصد در شیشه ام حکمت گل شد و باغی غلام شیشه دل شد که می باو شد خشت بالین بش شد مرا حیرتم قانون صحبت کرد با خط آزادی بود و خیر عشق لیک چن مینی شهید عشق تو
--	---	--	--

مثنوی

شعله خورده آنه پر خطر آب جذبه شوقش گریبان گیر بجز و پیا سو جانانش کشید گفت که خزانیت از چه رو من برق شعله شمع کباب جذب شقی که از سوز و کذا خاطرم از علم رسمی شایسته	دید عکس شمع را شیب آب از حیات خویش در دم شیر با خود که خویش او را کین نیستم من جز شهید عشق و شوق آتش ستاین من و تیر گشت تا حقیقت فدا از راه مجاز بارغم در سینه دارم کوه کوه	از زخمش باو حیرت کشید پرزنان آغوش حیرت باز کرد دید هر سو جلوه بجای موج گرچه می بینی در آیم آشکار خون شمع عشق کسر کشید یار از عشقت نام بخش نمود از تو خواهم خدای بی قیل و	در میان یار و خود غمی بد در دیوای سوختن پرواز کرد شد دلش غم از تبسمهای لیکن نام در دلش قرار شبنم در پای آتش میشود تا شود جان تجلی شمع طور تا کشایم در فضا قی سنی
---	---	--	--

مثنوی

هر حدیثی که درین برین شدی	از صدوش در دهان نوشی	عضو خودش سحر و دیگر میکند	فتنه هر دم صدوتی میکند
ناچون پوست اندر بهار	میکند به خطه جانی ختیا	میزداشت گمان بر آفتاب	ابر و ش از زار چشم بخواب
گشت شیدا جی چنین دلم	ز آتش گل خسته آخر جام	روزم از خورشید تابانی	رفت من بل تبارج نگاه
آب جود گشت کرد و خرم	شد دم عیسی سموم شرم	خار خار وصل شد جان	شعله چون رخ سحر با هم پیش
پیش گم گرم طلب هر طر	تا مگر دامن یار آرمک	جستم اول چاره کار از پیش	چون غرقیتی که در وجودش

خطاب با هوس

ای نوامی ساز محفلما تو	وی میای خانه دلها تو	از تو جانها بتلاسی نکند	وز تو دلهای طلسم از تو
باو شایان جهان فتنون تو	عالمی گشته فتنون تو	ای فروغ روزی لمانی	شیشه های خوششان تو رنگ
شادی بول غم بجران تو	گرمی هنگامه دوران تو	ای ز تو در هر کس بیچاره	وی ز تو در هر دلی تجانه
از تو هر کس که سادی ست	از تو هر کس که کار می ست	ای سلی بخش هر آشفته حال	از تو فریب پیلو صید خیال
گر توانی چاره در دما	ارغوانی کن رخ زرد ما	سو ختم از انتظار وصل	ای بهشت از فروغ هجوم بار
در جوایم با بنیان جال گفت	کاشی به محنت ایام خفت	من مین یاجو کف بیایم	کمر از خاشاک باشد پایم
که هر مقصود را از من مجو	با چون این از را دیگر کو	از خرد ادا و اگر جوی روت	ز آنکه عقل آئینه صنع خدا

در تعریف عقل

از خرد و کسان شود و شوار	حجت عقل ملت امدار	معیشت بران صورت انصاف	عالم رس بویه بخاری ازو
عقل باشد که اندیش را	کلمه خورشید جهان با از را	خود نهان است و روشن جهان	معیشت بران صورت انصاف
پیش است دوزخ آمد و رفت	گر نه خورشید خرد تابان	خوب است اندر جهان کسان	خوب است اندر جهان کسان
نگاشتی هم ترا زو با گهر	عقل در یانیت و بیکر	پشت و در هر سر نهی	پشت و در هر سر نهی
گوهرش که صفات اجمالی	علم با آرد نهال جان عقل	بر میگردد و دلال جان عقل	بر میگردد و دلال جان عقل
ز دایم دم غوطه در دریای	کشم از زو و هوس میدیا	با خرد گفتم بصید عجز دنیا	با خرد گفتم بصید عجز دنیا

خطاب با عقل

مزرع تکلیف هر منیر	از تو شد عصیان عیالت	کفر و ایمان اتوئی آئینه دا	شیرا کنی تو هم انسان ملک
خانه تاریک تن آفتاب	خاک اگر تر شد ز خورشید ملک		

افند از سرش اگر عکس است
بادر گوشش منون لریا
چشم جادویش که تسخیر جان
میشود در سینه با طفل امید
از خیال آن و لعل آید
مرغ جان از سر چشمش مختل
بار خفازش وی در جان
از صفای گردش در گدا
زلفت کامل سنبل گلزار طوط
مهر از شوقش دل آواره
اغل از گوشوارش دل کباب
از نگاه آن دو چشم نیمو آب
می تراود از بنا گوشش صفا
غبار از سودا از نقش پر داغ
زهره صید لعل عالمگیر او
بسکه جان خست خرام آن پر
صاف و آید مره انجمنند
یا سمن بر یکدگر میوسته اند
صفحه سیم شکم جانش در
مده چه خرم تنباز آه تمام
لرزش سیاحت می هر نفس
گوشه ابرو زنده باغ پرل
چوبین چنین سازش نکر

قری آرد بر بقیه پوچ جاب
صد پریرا داده یک شیشه جا
از نگه سازد بسم را عیان
از جنبش سیرت صبح عید
بوسه لب بپیدایی ختیا
مید و تامل نگاهش چون نقش
قرص میبود اگر چه دیده بنا
غلبش از آب گو طوق ساز
ساق ساعد ماهی مای نو
قرص از سینه اش انگاره
از بنا گوشش که بر دوات
آب یا قوت میگرد و شراب
آه ازین آئینه متعاب
سینه ماهی پشت پاش داغ
بوی گل دیوانه زنجیر او
سازد از نقش قدم که کباب
طرح لوح سینه اش از تخت
یا ز شیر صبح قرصی بسته
ساغون از زلال صبح پاک
داوه از نرمی طراوت مقام
میز چنگ با رباب بوس
اکشاید عقده با جان گسل
شاهراه جلوه نازش نکر

فلسف با عی عکس گل شود
چون گلاب ناز باشد در بدن
لب هم از هر کاری چشم سپا
کرده بگل شدگاه چنین
از سخن نرس حیات زان
گوهر از گوشش کند کسب شرف
گردن رخساره چون شکر
شمع روش محفل افروز بها
اغل خندان روح بخش فرود
پشت دوش نو بخش سبها
صبح او خون گل حل کرده
غمره اش سینه ناک نینر
صبح زار نشتر دیوانه
از خیال سرو قد آن صم
دست نور افشان از تخت
سینه اش از بسکه باشد در صفا
سینه اش از ده زغوبی جو
بوی گل در سترن نهاده
حسنش از موسی این آویخته
گشته آغوش موسی از شک
چون کند آغاز نقش لبری
از اشارت های پر نیرنگ
از هوای قصه ن سرور و

در صدف در بقیه بلبل شود
در غری بوی گل پادشاه
از تبسم سبک کار نگاه
غنیاش از شبنم متعاب نگ
کیفش اقبال صبا جان کند
سینه ابد برکت پایش صفا
شاهد نور علی نورش نکر
نرگستانها از ویرانه زار
عقد و دندان غنچه های یاسمن
آینه و چشم آئینه با
تابا گوشش چنین برود و حسن
خنده اش بر بوسه چنگل منیر
گشته بوی یاسمن پروانه
گشته قمری چشم آهوی حرم
زبان رنگ لعل اگر بند و خفا
بوسه لغزش ناست زبان
و جفا خشمی آب بلور
غنیسان بالیده و پستان شده
خرمی از راه تنابی جنت
از بلبل صاف مست افشار
سازد از موج هوای بال پر
برگ قانون دل مضارب
نغمه کج است گرد و در زبان

مثنوی معراج انجیل

بسم الله الرحمن الرحیم

در سرمه دیگر دای عشق یا شد نمایان این بختی زرد از دم بر خیزد آه از عشق یا ز خنمای که نه ام شربت آب و در کرد از سرمه وار کاشتم فکر تم نهاد بر حیرت اسل کاوش غم میکند برل شیا عضه بنصوم عشق سودا کند در تخم تخم شر زهر من شده فکر غلای بر د آرام از برم گشت من کمال شمع می آید یاد زلفی سوخون بپیکرم بر لبی بر د از دلم صبر و آ فتنه جوئی آفت صبر و آ زلف پر چین کرده عمر و آ گرمش چینی چو در روزگار از رخندان بر کباب زرد سر پیش عشق باز می کنند	سخت طبع آشیان از خاک از شر زهر منم افتاد و آ چون تاب هم از دریا بخار نوبه کشند زانم زین جبار حکایت شد رانیده و دخواست گشت فصل گل نیلان آ ماله یکبار و در و تخم شرا از طبعیدن با بر و میکند استخوانم سنگ آتش نشین مور را سر د او در مغز برم از پر پروانه ام ریزد جیم بوی عنبر میداد رخا کسرم	شوق برگرد دلم بر میزند بچه فانی من فروغ عشق و آ برق شتاب بر تری بر سرم بر دلم زو عشق کسیر گذار جله صفت عشق شد اندیشه خود بخود سامان تم شد در شکم آید از دل پر خطرات لاله از آرم بر افروزد چراغ جوش غم شمع روشن میکند جان نیش غمزه چون ویز سوز غم در استخوانم بافت باز در مغز شرای نخوت عشق	از طبعیدن حلقه بر در زیند جله خود بخود شد ز زهر پو نون گل گل شکفت بپیکرم شد زهر من و دلم زان ساز خود بخود میشو د و ششم بر تخم جوئی فلان ماهی دشت از گل قیامت در جامه شرا در تنور سینه ام قمر صفت و آ تلف پروانه زهر من میکند پروانه دل کیسه بر سوز شد تخم خون شمع صفت شکر رو غم با شعله آفت عشق کوزش برق بود صبح بها نافه از خالش دل دیوانه طوق کردن شرق صبح بلبل تیغ خود را ز آتش گل دانه بر زمین از سایه رنگ صدایا کشته ششم مال و غنیمت شده
در تعریف معشوق			
نوکلی چشم غزالش عنبر کب نوک شرکان غامد تصویر ناز صد بر اران فتنه اش کن سنگون کرده نمکدان بوی یا من پروانه سازی می کنند	غنچه از شمع زرش پروانه بنابر قطره کیسوی حور تا بنا گوش بر روشن بنا آید قائمش ریزد نگاه سیر ناز از صفا سبب فتنه کو کب	نوکلی چشم غزالش عنبر کب نوک شرکان غامد تصویر ناز صد بر اران فتنه اش کن سنگون کرده نمکدان بوی یا من پروانه سازی می کنند	غنچه از شمع زرش پروانه بنابر قطره کیسوی حور تا بنا گوش بر روشن بنا آید قائمش ریزد نگاه سیر ناز از صفا سبب فتنه کو کب

٥٥

1151

کتاب جمعی که در آسیا خوانده اند یعنی بهار بسیار مهیج است ۳۳ طالع در آن سال در سر ایامی که کشتن است سوداگرانی که کشتن یعنی شکار آن کشتن معانی مستحبی سر ایامی لطافت دارد و

ویدی کار آمد نقش و سحر
پذیرفت این هایلون نامه انجام
تمامی یافت در چارده روز
زند ناخن بدل همچون مس
بود ز انسان که اندر شب شاد
دل شبها چنین روشن که دید
بهزبتش هزاران روض و ایما
چو چشم روشن اندر زیر ابرو
بود همچون گلاب و می بیک جام
بلطف پاک او خوش ابل تنه
سحن از معنی او گشته والا
گویی هر که ایاتش نگارد
بجز معنی دیگر چیزی نیابد
گشته حرف حرفش معنی انگیز
بود تا رطنه معنی باریک
خیالی را نگردد تا خیال
بهار می کشد خوانندگیت
سواد او بمعنی شرح گلشن
سیاهی در سواوش گشته شکر
خطاب او نوشته مظہر کل
نکرم خطاب آن سالنظر کل و شسته است
بنام سیف خان گردم تمامش
هزارست و چهل و سال تحریر
روستم کرده بکمال فیض گستر

[illegible]

شده چون طوطی شاعر سخف
 شکار شد تویش از شیرین زبانی
 که خنجر چشمه آینه گشته
 بموج سبز و مایه شهید او
 که در آب زمر و غوط خورده
 نوشته سطر صا گوئی بزنگار
 بود رنگش نشان سبز بختی
 بخوبی غیرت سبزان هندست
 سخن در وصف رنگش سبز سازد
 که گفتار ترشش آب حیات
 جز او خضر سیحانم که دیده
 شدش منقار سبز از لفظ نگین
 بود منقار او چون غنچه گل
 بشکل لاله بنویسی بشکر و
 سخن خاموشی آلوده منت
 از ان و در زبانش اکرم است

سخنما گفته شیرین تر ز شکر
 دلش شد چاشنی گیر مانی
 چنان از فیض صافی سینه گشته
 لباس سبز باشت در برابر
 گوییم بی رنگ سبز بوده
 شده بر پای سبز از وی نمود
 نهاده دل باینه ز سبخت
 بشوخی رست همچون طبع ریت
 چو بخت هم چو معنی طراز
 رنگ خضر زان قیسی صفات
 با این سخن معجز گزیده
 بگزار سخن چون گشت گلچین
 ز رنگ سخن هنگام نیل
 بود منقار گل چون بگری زین
 شده از فیض معنی تازه گفتار
 بامید کرم فارغ ز بیم است

در تعریف مینا

سخن گو شاکر موزون ترانه
 بود برین سخن سنجی مبارک
 ز گوئی لب میناست او را
 که در مینای زبان گوید مین
 که افشاند از منت از زرین
 ز رنگ زرد و مرقع طلا کار

ازین کشور براید جاودانه
 سخن چون سر کمر از وصف شاکر
 چو در مینای لقب میناست او را
 همانکشته نفی نیستش فن
 شده او را سخن پروازی این
 چو نیکو بگری او رست منقار

این سخن را که در این کتاب است
 ازین کشور براید جاودانه
 سخن چون سر کمر از وصف شاکر
 چو در مینای لقب میناست او را
 همانکشته نفی نیستش فن
 شده او را سخن پروازی این
 چو نیکو بگری او رست منقار

و نه اندیش جهان از زبان چو بیت
لکه و کس بجز دندان خویشش
بود سر حلقه قفس المندان
نه از آن صفت بهر گام پیکار
نه خروشش سحر اینهم کار بست
نه خروشش بر امج سر رسید
چو از دست طوم چو کان باز کرد
چو پیش کرده خروشش پس است
از آن جثه طوم جانها گشته بی برگ
نه خروشش طوار نیست گویا
چو چیت اینک نه خروشش گویا
نه از آن جثه طوم خروشش گویا
پیشش شکر است و گشت
نه شکرش سر سریت نیکو
نه سرخی شکرش دل آرا
پیشانی او شکر است خیره
پیشانی او شکر است زیات
بکبک بین در سرش افتاده و خم
سخن با او بکبک میخواست گویا
ز تیزی بکبک از جایی بسته
بکبک چون غلام خویش اند
بکبک راز و گرفته کار با لاست
بفرق او بکبک را اتصال است
بکبک که فرق دوست این چه طوست که باج آسان گویا بال است

نه دندان است بل ز یوسفیست
سفید از بیم خو خوار بی پیشش
هم او را حریفان دندان
که زرم از بن دندان کند کار
که هم مار است و هم سوراخ مار است
زرو و نیل موی که سر کشیده
سر دشمن بگوی اناز کرد
ره این کوچه وایم مار پیچ است
یکی از کوچه گردانش بود مرگ
که که می چپ بود که میکشد رو
چنین چپیده مصرع کس بود
معنی مصرع بکبک طویل است
ز کوچه طور رخ نموده آتش
خیال خونت کوئی در سر او
شفق چون در سر شب آشکارا
چو برق لاله کون در ابریه
بلی پیشانی این کار او است
چو محبوبان یک کیش در خم و خم
بهر دم که نشند رست گویا
بکبک را شش با او گشت
گمش ستریز و که خد لا و خواند
بلی کج فطران را رتبه بال است
با فوج آسان گویا بال است

نه دندان است بل ز یوسفیست
سفید از بیم خو خوار بی پیشش
هم او را حریفان دندان
که زرم از بن دندان کند کار
که هم مار است و هم سوراخ مار است
زرو و نیل موی که سر کشیده
سر دشمن بگوی اناز کرد
ره این کوچه وایم مار پیچ است
یکی از کوچه گردانش بود مرگ
که که می چپ بود که میکشد رو
چنین چپیده مصرع کس بود
معنی مصرع بکبک طویل است
ز کوچه طور رخ نموده آتش
خیال خونت کوئی در سر او
شفق چون در سر شب آشکارا
چو برق لاله کون در ابریه
بلی پیشانی این کار او است
چو محبوبان یک کیش در خم و خم
بهر دم که نشند رست گویا
بکبک را شش با او گشت
گمش ستریز و که خد لا و خواند
بلی کج فطران را رتبه بال است
با فوج آسان گویا بال است

نه دندان است بل ز یوسفیست
سفید از بیم خو خوار بی پیشش
هم او را حریفان دندان
که زرم از بن دندان کند کار
که هم مار است و هم سوراخ مار است
زرو و نیل موی که سر کشیده
سر دشمن بگوی اناز کرد
ره این کوچه وایم مار پیچ است
یکی از کوچه گردانش بود مرگ
که که می چپ بود که میکشد رو
چنین چپیده مصرع کس بود
معنی مصرع بکبک طویل است
ز کوچه طور رخ نموده آتش
خیال خونت کوئی در سر او
شفق چون در سر شب آشکارا
چو برق لاله کون در ابریه
بلی پیشانی این کار او است
چو محبوبان یک کیش در خم و خم
بهر دم که نشند رست گویا
بکبک را شش با او گشت
گمش ستریز و که خد لا و خواند
بلی کج فطران را رتبه بال است
با فوج آسان گویا بال است

زغال روی خوبان می هر اسم
که نام اوست در هندی زبان مو
دلم از صحبت ایشان نفور است
گرفت آئینه دل مو ریان
که گفتارم درو شکرشان است

ز مور از بس برنج بی قیاسم
چو طایوسی به بینم سر نسیم شود
بتان را چون میان مانند مور است
ز بس که مور سر کردم فنانه
به بنگاله هجوم مور از ان است

در صفت پاکلی گوید

خسرابی از سواد او بود دور
بغیر از پاکلی نبود سوار
سخن را میسر طبع روانی
یکه بین روان باشد یعنی
که دارد چون رباعی چار صراع
بخشکی زورق باشد نگارین
سخن اگر نشستم است گفتم
که بانیک اختر اشک اقصا است
نگه از شوق او بیگانه چشم
سبارک آمده خانه بدوشه
چنین خانه که باشد جای یکس
بود با چار ارکانش سر و کار

درین کشور که آباد است معمور
که و سه راز فرخست یاری
بوصف پاکلی او نکته دانی
در و بنگاله چشم فکری یعنی
عجب بیتی است که ده طبع ابداع
بود و بسبب گلستان بهارین
بجای چوب او بر جاست گفتم
بما یون منری زیر بلال است
بود چون زیر ابرو خانه چشم
بحالان او از فیض کوشه
ندیده کس بر جبهه طلسم
بسان آسمان سنگام رفتار

بوصف فیل

که فیل اینجا بود افزون تر از مور
برون آید بلف لم سور فیل
مد او زنده فیل جام جویم
معانی بر سر هم فیل بالا

بوصف فیل طبع میکند زور
نم چون نیت و صفش ز تنریل
ز بهر آنکه وصف فیل گویم
بوصف او نم از طبع والا

درین صورت اگر طایوس
مور است که برای آنکه نام او
شمارم چون فیل و مور
که به بنگاله هجوم مور از ان
بوصف پاکلی گوید
درین کشور که آباد است معمور
که و سه راز فرخست یاری
بوصف پاکلی او نکته دانی
در و بنگاله چشم فکری
عجب بیتی است که ده طبع ابداع
بود و بسبب گلستان بهارین
بجای چوب او بر جاست گفتم
بما یون منری زیر بلال است
بود چون زیر ابرو خانه چشم
بحالان او از فیض کوشه
ندیده کس بر جبهه طلسم
بسان آسمان سنگام رفتار

درین صورت اگر طایوس
مور است که برای آنکه نام او
شمارم چون فیل و مور
که به بنگاله هجوم مور از ان
بوصف پاکلی گوید
درین کشور که آباد است معمور
که و سه راز فرخست یاری
بوصف پاکلی او نکته دانی
در و بنگاله چشم فکری
عجب بیتی است که ده طبع ابداع
بود و بسبب گلستان بهارین
بجای چوب او بر جاست گفتم
بما یون منری زیر بلال است
بود چون زیر ابرو خانه چشم
بحالان او از فیض کوشه
ندیده کس بر جبهه طلسم
بسان آسمان سنگام رفتار

بود در سرباز کی در همه جا
کشتنی کاندین کشتوفت دادند
همه را آید از خاریدن داد

بزرگی هست از خبا جملہ در پا
همه دخت از بیداد دادند
چو موسیقار انگشتان بفریاد

در صفت مور گوید

مور ایچ خال خال است
نه موران بر زمینش صفت کشیده
بزرگ خاک موران را پناه است
نه مور نه بر خاکش سفید
نوینداری زمین از مور خیزی
زمین این دیار از دور گیهان
فر و بگرفت مور بد نهادش
نمانده ساده ایچ خال و لبر
بهر سو مور با یکبهم جمع
بند از بس که بروی مور چو
بغیر از مورکش باشد ستمگاه
بود از مردم دل پسندش
سپاسی خلق هر دم جای کرده
بهر دم نفسش کام چسبند
درین کشور اگر آبست و گر خاک
بود بر خاک همچون خط پست
ز دست ظلم مور سست پان
ز موران گشته طبع ما پریشان
کشتند از کینه با مردم در افتاد

که بیرون از حد و هم و خیال است
که از روی زمین خط بر میزد
همین باشد زمین کان سیاه است
بر و سلاک شبه بسته ایام
ز بهر سال کرده نقطه ریوی
همه ریحان موران تخم ریحان
همه مورست پنداری سوادش
که مور آرد و جوشش کرد شکم
بسان نقطه های شک بهم جمع
شکر در مرگ خود گرد و سیه پوش
که دیده ناتوانی راستم گاه
نیت از بزرگس جان از گزندش
همه راه سله در پامی کرده
بسان موی بر اندام چسبند
بر و آرام گیرد مور بیساک
بود بر آب چون بر تیغ جوش
ز سته هیچکس از اسلیمان
که بار میگرداند از ایشان
که روزی اینچنین موران سیاه

در صفت مور گوید
مور ایچ خال خال است
نه موران بر زمینش صفت کشیده
بزرگ خاک موران را پناه است
نه مور نه بر خاکش سفید
نوینداری زمین از مور خیزی
زمین این دیار از دور گیهان
فر و بگرفت مور بد نهادش
نمانده ساده ایچ خال و لبر
بهر سو مور با یکبهم جمع
بند از بس که بروی مور چو
بغیر از مورکش باشد ستمگاه
بود از مردم دل پسندش
سپاسی خلق هر دم جای کرده
بهر دم نفسش کام چسبند
درین کشور اگر آبست و گر خاک
بود بر خاک همچون خط پست
ز دست ظلم مور سست پان
ز موران گشته طبع ما پریشان
کشتند از کینه با مردم در افتاد

اینکه در این کتاب آمده است که موران را در این دیار بسیار است و در این دیار موران را در این دیار بسیار است

دود آتش ز گلشن یاد هر دم
چنین آتش بیاض ابرخ فروزد
کند و ربانغ ز انسان شعله باز
هر گز که آتش رو نه بدین
بگل آتش خیال همخانه گردد
بگل از بسکه آتش گشته جمعت
همین به شاخ گل گشته مشوش
کسانی کین دیار آمد وطن شان

بآتش بازی آید باد هر دم
نهال گل بیان شمع سوزد
که شاخ از نار گردد و شاخ آبی
چو آتش برگ گردد و شعله آگین
که برگ گل پر پروانه گردد
رگ گل شعله و چون تار جمعت
که شاخ آب جسم بگرفته آتش
چو شمع آتش بود خوردیدن شان

دزد کرطوفان بنگاله

عجب ملکیت بنگاله که از روی
از ان این ملک شوبک فرست
شد نیدی با جرای آب او تیز
بود بیرون ز خصم هو قوفان
چه خوش گفت آن گهر سنج معانی
که این ملک از سه عنبر گشته آباد
همین خاک ست کاینجا ناپست

دل دانا بحیرت می برد
که باد او چنان آتش خنپست
که تیغ موج هر دم میکند تیز
در خیم جاودانه این سه طوفان
سزاوار خطاب سیف خانی
نه بینی غیر آب و آتش و باد
زمین در خواب کس هرگز ناپست

در بیان آب هوای بنگاله

درین کشور که خاکش جامه است
هوایش گم خاک که شعله است
هوایش ناپست گزیده دارد
کشی کو از هوایش گشته متیاب
درینجا سباق مردم از شتری
بزرگی آچمنان در پاشی دارند

هوا هر ساعت در انقلاب است
همی ابرست و گاهی آفتاب است
از ان سردی و گرمی با هم آرد
چو شمع آید بپای او فرو آرد
چو ساق عرش گردد و از بزمی
که پا از فیصل هرگز کم نیارند

باز آتش بازی که یاد هر دم
چنین آتش بیاض ابرخ فروزد
کند و ربانغ ز انسان شعله باز
هر گز که آتش رو نه بدین
بگل آتش خیال همخانه گردد
بگل از بسکه آتش گشته جمعت
همین به شاخ گل گشته مشوش
کسانی کین دیار آمد وطن شان
عجب ملکیت بنگاله که از روی
از ان این ملک شوبک فرست
شد نیدی با جرای آب او تیز
بود بیرون ز خصم هو قوفان
چه خوش گفت آن گهر سنج معانی
که این ملک از سه عنبر گشته آباد
همین خاک ست کاینجا ناپست
درین کشور که خاکش جامه است
هوایش گم خاک که شعله است
هوایش ناپست گزیده دارد
کشی کو از هوایش گشته متیاب
درینجا سباق مردم از شتری
بزرگی آچمنان در پاشی دارند

باز آتش بازی که یاد هر دم
چنین آتش بیاض ابرخ فروزد
کند و ربانغ ز انسان شعله باز
هر گز که آتش رو نه بدین
بگل آتش خیال همخانه گردد
بگل از بسکه آتش گشته جمعت
همین به شاخ گل گشته مشوش
کسانی کین دیار آمد وطن شان
عجب ملکیت بنگاله که از روی
از ان این ملک شوبک فرست
شد نیدی با جرای آب او تیز
بود بیرون ز خصم هو قوفان
چه خوش گفت آن گهر سنج معانی
که این ملک از سه عنبر گشته آباد
همین خاک ست کاینجا ناپست
درین کشور که خاکش جامه است
هوایش گم خاک که شعله است
هوایش ناپست گزیده دارد
کشی کو از هوایش گشته متیاب
درینجا سباق مردم از شتری
بزرگی آچمنان در پاشی دارند

هوای ابر اینجا ماه و سال است
 بکار آب پرواز و سحابش
 ز فیض ابر سرخوش میگساران
 کند قوس تنج باران سگالی
 ز بخت باران بتندی گشته بصیر
 نخبه عیده بگلشن ابر از جا
 ز فیض ابر گلشن کامیاب است
 فروغ برق بین در ابر سیراب
 درون ابر گشته پرتو افکن
 زمین دریا هوا یک سحاب است
 گرفته آب هر سو آغوشش
 بیل آب بسته جاودانه
 روان گرد ز فیض لایزال
 چاک کرده بر شتی بتکین
 بجز شتی که با آبش بود کار
 عجب نبود اگر خلق بمیرد
 هر آنچه از سیل و آبش می شنیدم

ولی شش ماه خاص برشکال است
 بود در شش ماهی کارش
 هوا از تار بند از تار باران
 چنین باشد کسان بر شکالی
 شده هر قطره اش تخم گل ابر
 بر آورده ز باران رشته دریا
 صدای رعد چون بانگ بابت
 بعینه همچو عکس لاله در آب
 چراغ برق کز آست روشن
 چو بینی زیر و بالا جمله آب است
 که کرده آب بازمی ساکنانش
 چو مرغان بر دختان آشیانه
 همه نظم سحابی و زلاله
 همه گشته سوار اسپ چوین
 که دیده اسپ چوین آب قمار
 که یکسر مردمان را آب گیرد
 حباب آینه چشم خویش دیدم

ازین اندیشه بادم در افتاد
 بفکر باد پیمانی فتادم
 بجز بادم نیامد هیچ در دست
 فلک هم پس و چون شیشه زین
 بر و چون گنج باد آورده بادش

ازین اندیشه بادم در افتاد
 بفکر باد پیمانی فتادم
 بجز بادم نیامد هیچ در دست
 فلک هم پس و چون شیشه زین
 بر و چون گنج باد آورده بادش

اینجا اینک شش ماه خاص
 برشکال است
 بود در شش ماهی کارش
 هوا از تار بند از تار باران
 چنین باشد کسان بر شکالی
 شده هر قطره اش تخم گل ابر
 بر آورده ز باران رشته دریا
 صدای رعد چون بانگ بابت
 بعینه همچو عکس لاله در آب
 چراغ برق کز آست روشن
 چو بینی زیر و بالا جمله آب است
 که کرده آب بازمی ساکنانش
 چو مرغان بر دختان آشیانه
 همه نظم سحابی و زلاله
 همه گشته سوار اسپ چوین
 که دیده اسپ چوین آب قمار
 که یکسر مردمان را آب گیرد
 حباب آینه چشم خویش دیدم

ازین اندیشه بادم در افتاد
 بفکر باد پیمانی فتادم
 بجز بادم نیامد هیچ در دست
 فلک هم پس و چون شیشه زین
 بر و چون گنج باد آورده بادش

۱۰
 ۱۱
 ۱۲
 ۱۳
 ۱۴
 ۱۵
 ۱۶
 ۱۷
 ۱۸
 ۱۹
 ۲۰
 ۲۱
 ۲۲
 ۲۳
 ۲۴
 ۲۵
 ۲۶
 ۲۷
 ۲۸
 ۲۹
 ۳۰
 ۳۱
 ۳۲
 ۳۳
 ۳۴
 ۳۵
 ۳۶
 ۳۷
 ۳۸
 ۳۹
 ۴۰
 ۴۱
 ۴۲
 ۴۳
 ۴۴
 ۴۵
 ۴۶
 ۴۷
 ۴۸
 ۴۹
 ۵۰
 ۵۱
 ۵۲
 ۵۳
 ۵۴
 ۵۵
 ۵۶
 ۵۷
 ۵۸
 ۵۹
 ۶۰
 ۶۱
 ۶۲
 ۶۳
 ۶۴
 ۶۵
 ۶۶
 ۶۷
 ۶۸
 ۶۹
 ۷۰
 ۷۱
 ۷۲
 ۷۳
 ۷۴
 ۷۵
 ۷۶
 ۷۷
 ۷۸
 ۷۹
 ۸۰
 ۸۱
 ۸۲
 ۸۳
 ۸۴
 ۸۵
 ۸۶
 ۸۷
 ۸۸
 ۸۹
 ۹۰
 ۹۱
 ۹۲
 ۹۳
 ۹۴
 ۹۵
 ۹۶
 ۹۷
 ۹۸
 ۹۹
 ۱۰۰

شده از فیض کبرنگی گیکانه
که رگما از تن او گشته پید
سیر آن بوستان را افسرد
نبیم بی مذاقان کوچه بنی
علامت کرده سیر کوچه اش
سجن در وصف او نیست بلند

در تعریف هر ریاضی

زهر پاپیو می گردم سخن سر
ز فیضش تازه گرد و روی امید
چو سبزان گشته دل ز و ناسیکبا
خرفان اشتیاقش میرسانند
مذاق عیش از روی کامیاست
کجایا بد بیانم و روحا
بو طبعش بدام از ذوقش

شدم و مساز اهل ذوق نیک
بود در بوستان سرسبز باوید
روش ز خویش از یارست خربا
ولی مستان مذاقش میسرانند
که مستانرا گزک بهر شربت
مزه با این مزه صاحب مذاق
از آن می خوش که آید وقت میخوش

در تعریف میوه

هزاران میوه و گلدوزی است
بوصفت هر یک اگر گردم سخن ساز
ولیکن نام بعضی شمارم
چنان از ذوق لبریز است کیلو
نگرا خجیر را در باغ تک
همی برده خیابان از غریزه دست

که هر یک کام بخشش پر و بر ناست
ملال آرد بطبع نکته پرداز
بصفحه چش در حریفی می نگارم
که دل میخورد شود از لذت او
ولی پیا بله از رشک گوهر
سرخه را داده از وصفش مزه د

در صفت برشکال

مخزن را خواهم از طبع مصفایا

ابوصف برشکال کنون منہم آب

[illegible]

که روی سخت دارد بادل نرم
چنین حلوائی سومان کس ندید
ز شیرینی بجم چسبیده اجزایش
که خفتان نرم و کرده در بر
خفته که از شمار فکرافزون
که از سبهرام چوبین سر کشیده
از این دل دام او را کرده است
اساس گنبد میثافت او
سر سبزی که میگوید این است

۱۰۰
 که چون او نداند طرز آرم
 قضا جانش سوبان آفرید
 گویم چون بود ترکیب اعضا
 بودش گشایش آفتاب پرور
 کشید لشکری از خویش بیرون
 زره پوشی باین جبرأت کید
 هزاران ماهی افتاد بدش
 بفرست و الا فتاده
 بسبزی طراوت آفرینست

در تعریف چها سه

بیک جا آجمن کرده سیاهان
 ازان خالی عروس بو شانت
 بود شانش چو بار و او چو مهر
 بود از روی معنی آسمان
 بسکان دانه تسبیح زها و
 که از روی طبع مردم ناسکیت
 بدست آورده شانش گوی غنیه
 بود همچون سرستان شاه
 عروس بانغ را گوی گریان
 بود کوی حساب شمشیر
 یعنی از شهاب فیض
 ز بهر انتخاب این نقطه زیباست

درخت پچالسه بین صبح و گاهان
بهین نو باوه هندوستان
زحل ننگ سعادت برج وزهر
بصورت گرچه باشد تیره خست
و بدنام خندار اهر نفس یابد
سید چرخه سگار و لفریت
بکر دار ظریفان ^{چنانچه ظریفان گوی میفرست} مهر و
فریب داند دل تر سا و زرا
بود عیش آفرین و لعل ریاب
ز تاب مهر گشته آتشین چهر
بصورت هندوی آتش پرست
ز فیض طبع موزون ناشکیبست

وَرْتَعْرِفْ كَرَمَهُ

[illegible]

درخت او نگر که فیض جاوید
 بشاخ آن میوه خورشید پر تو
 و لش محروم از فیض ازل نیست
 طراوت آشکارا از جنبشش
 بود چون پاک طبع معنی انگیز
 نگراور نشان سحر در مشت
 همین یک نکته لب در دلت او
 زبان گلچین شد از لطف عایش

که بسته پی شمع خورشید
 چو گوی زربود در دست خسرو
 بجز سی پاره اش اندر بغل نیست
 بیک پرده هزاران نازش
 دل او از زبانه گشته لبریز
 که در یک مشت نهفته صد گشت
 که خورشید شکر است خوش طعمش
 سخن نگویند از فیض ثنائش

در تعریف بزرگوار

بهر حال او در صفا کاری بد نیست
 سخن تار اندام از ترشش او
 نماند جز نشاطش در تصور
 بود بگری ز جام حسن سرست
 جسم نوی دیده هیچ آفریده
 ز رنگ زرد و چشم خردور
 بود که کرده زین قبا بیان
 دل و با قناعت کرده پیوند
 بود و شش کی از پای بوسان

بوصفش هر چه گویم بی محل نیست
 ترشش کرد دست بیت نظم ابرو
 که دار و از ترش رویان دل پر
 ولی صدیقه او را در شکم هست
 بگیت بگر آب تن ندیده
 نباید صورت او حق ز
 بلاک لطف او فیض آشنایان
 باب و دانه خود گشته خرسند
 که بنرمی همچو پستان عروسان

در صفت کمال

کمال میبست و انم وصف کردن
 بود از آسمان شمشیر شال
 بگیتی دیده هیچ آفریده
 بود و ندی که خفته صبح تاشم
 صورت او خفته بیند و با اعتبار تخمینا نازک اندام و در آن خوش دارد و در آن

اگر تو فسیق کردی او بر من
 و لب کن آسمانی پر بلا
 بدنبال گنبد بے در ندیده
 در آن خوشش هزاران نازک اندام
 صورت او خفته بیند و با اعتبار تخمینا نازک اندام و در آن خوش دارد و در آن

در این شعر که فیض جاوید
 بشاخ آن میوه خورشید پر تو
 و لش محروم از فیض ازل نیست
 طراوت آشکارا از جنبشش
 بود چون پاک طبع معنی انگیز
 نگراور نشان سحر در مشت
 همین یک نکته لب در دلت او
 زبان گلچین شد از لطف عایش
 که بسته پی شمع خورشید
 چو گوی زربود در دست خسرو
 بجز سی پاره اش اندر بغل نیست
 بیک پرده هزاران نازش
 دل او از زبانه گشته لبریز
 که در یک مشت نهفته صد گشت
 که خورشید شکر است خوش طعمش
 سخن نگویند از فیض ثنائش
 در تعریف بزرگوار
 بهر حال او در صفا کاری بد نیست
 سخن تار اندام از ترشش او
 نماند جز نشاطش در تصور
 بود بگری ز جام حسن سرست
 جسم نوی دیده هیچ آفریده
 ز رنگ زرد و چشم خردور
 بود که کرده زین قبا بیان
 دل و با قناعت کرده پیوند
 بود و شش کی از پای بوسان
 در صفت کمال
 کمال میبست و انم وصف کردن
 بود از آسمان شمشیر شال
 بگیتی دیده هیچ آفریده
 بود و ندی که خفته صبح تاشم
 صورت او خفته بیند و با اعتبار تخمینا نازک اندام و در آن خوش دارد و در آن

درخت او نگر که فیض جاوید
 بشیخ آن میوه خورشید پر تو
 دلش محروم از فیض ازل نیست
 طراوت آشکار از جنبشش
 بود چون پاک طبع معنی انگیز
 مگر او را نشان سحر در مشت
 همین یک نکته لب در دلت او
 زبان گلچین شد از لطف عایش

که بسته پی تیش خورشید
 چو کوی زربود در دست خمر و
 بجز سی پاره اش اندر بغل نیست
 بیک پرده هزاران نازش
 دل او از زبانها گشته لبریز
 که در یک مشت نهفته شکست
 که خوشترنگ است خوش طعمش
 سخن نگین شد از فیض ثنائش

در تعریف بزرگ

بهر حال او در صفا کاری بدست
 سخن تارانده ام از ترسته او
 باشد جز نشاطش در تصور
 بود بگری ز جام حسن سرست
 بجز نومی دیده هیچ آفریده
 ز رنگ زرد و در چشم خردور
 بود کرده زین قبایان
 دل و با قناعت کرده پیوند
 بود آتش کی از یابی بوسان

بوصفش هر چه گویم بی محل نیست
 ترش کرد دست بیت نظم ابر
 که دار و از ترش رویان دل پر
 ولی صدیجه او را در شکم است
 بگیت بکرا بستن ندیده
 نباید صورت او حقه زرد
 بلاک لطف او فیض آشنایان
 باب ودانه خود گشته خرسند
 که بنرمی همچو پستان عروسان

در صفت کمال

کمال میستوانم وصف کردن
 بود از آسمان جشمش شال
 بگیتی دیده هیچ آفریده
 بود ندی که خفته صبح تاشام
 صورت او خفته بنیاد و با اعتبار سخنان نازک اندام

اگر تو نسیت کرد و دیا و برین
 ولیکن آسمانی پر بلا
 بدینا کنند بے در ندیده
 در آغوشش هزاران نازک اندام

در وصف بزرگوار
 آنکه در فیض ازل
 دلش محروم از فیض ازل نیست
 طراوت آشکار از جنبشش
 بود چون پاک طبع معنی انگیز
 مگر او را نشان سحر در مشت
 همین یک نکته لب در دلت او
 زبان گلچین شد از لطف عایش
 که بسته پی تیش خورشید
 چو کوی زربود در دست خمر و
 بجز سی پاره اش اندر بغل نیست
 بیک پرده هزاران نازش
 دل او از زبانها گشته لبریز
 که در یک مشت نهفته شکست
 که خوشترنگ است خوش طعمش
 سخن نگین شد از فیض ثنائش
 در تعریف بزرگ
 بهر حال او در صفا کاری بدست
 سخن تارانده ام از ترسته او
 باشد جز نشاطش در تصور
 بود بگری ز جام حسن سرست
 بجز نومی دیده هیچ آفریده
 ز رنگ زرد و در چشم خردور
 بود کرده زین قبایان
 دل و با قناعت کرده پیوند
 بود آتش کی از یابی بوسان
 در صفت کمال
 کمال میستوانم وصف کردن
 بود از آسمان جشمش شال
 بگیتی دیده هیچ آفریده
 بود ندی که خفته صبح تاشام
 صورت او خفته بنیاد و با اعتبار سخنان نازک اندام
 اگر تو نسیت کرد و دیا و برین
 ولیکن آسمانی پر بلا
 بدینا کنند بے در ندیده
 در آغوشش هزاران نازک اندام

بود بارش شکر زبان کرده تکرار
زبان را چون شنایش گشت آئین
زبانم طرح او صافش فکند
ز او صافش شکر گفتار گشتم
بوصفش آنچه دل میخواست گفتم

زبان در وصف و لفظ شیرین
سخن شد نازک و سیراب شیرین
سخن شیرین بگفت پودست کنده
شدم تر دست و شیرین کار شدم
سخن بکسیر بلند و در است گفت

در تعریف درخت انه

درخت انبه گشته فروش میبوند
سر و سر کرده شیرین ادایان
بر آید جا کردنش چون هست پیشه
لباسش کرده شست و خشک
با این خلوت گشته خمر سدر
ندارد و خبرش که گفتاری آیین
شیرینی نگاه لاف لاف
چکد از شیریه او آب حیوان
بصورت شیره اش آب حیات
ز و صفش ریشه کلک هنرین

ممنوده صد هزاران قالبند
موافق با مذاق آشنایان
دو اندر دل خود نیز ریشم
ز حلوا می تر و حلوا می شکر
بشت خود شکسته کله قند
ولی در پوست گوید حرن شیرین
ز تار خویش شیرین باغ باغ
حب ز این میوه نباشد میوه جان
بمعنی دانه اش حب نباشد
لسان ریشم او گشت شیرین

در تعریف لیلہ

چو وصف کیده را طعم کند
بود او را از طبع لذت آمود
عزت از آن خبر پند سوده
شگفته روشن از فیض طراوت
شده او را شکریه می آید
بشیرینی زبانش بسته عهدت

زبان خامه گرد و نوش پرور
 نهان در آستین حلوائی بیدور
 که چندین ماه نوکیلا نموده
 خمیده پشتش از بار حلاوت
 بوی صفت او ز باغها گشته شیرین
 تو گوئی موجه سلاطین شهست

[illegible]

بود چون بشکر همچو آب و حجت
 کشید بالای او را هر که در بر
 زگر می طبع او آید چو در تاب
 چو پیوسته شکر بارست کارست
 زبان سازم بوصف او چو سیراب
 از آن بند و بنج و عفت و حلاوت
 بود و ایم برسم نوش خندان
 ز شیرینی شکر آمیز گشته
 بدندانش بود و ایم سرو کار
 تبان چون لعل خندان میکشایند
 نجیب است پایش هرگز از جا
 سیده گشته با تیغ کشندش
 شکرش نه از با دست جنابان
 حلاوت با مزاجش سازگارست
 بود و هر چند او چون بند ترکیب
 بهر بندش نهان مضمون قنلست
 بود از نازکی شیرین و سیراب
 حلاوت را از فیضش ترس و الا
 شکر در نی سازد آشیانه
 شکر در بند بندش جایی دارد
 بلذت چاشنی بخش حیاتست
 که آن نوش پروردگار است
 و فیضش روح را در تن نباتست

قدش را قامت شیران توان گفت
 ز بالایش تواند خورد و شکر
 شکرابی فتد و شکر و آب
 با نگشت شکر باشد شمارست
 شکر از شرم گفتم شود آب
 که دارد در گره نفت و حلاوت
 همه را شد حریف آب دندان
 برو دندان خلقه تیز گشته
 جهانش از بن دندان برود کار
 که بهایش بدندان میکشایند
 توین داری که گردیده شکر پای
 شکر رنگ اند با هم بندند
 که طوطی بر شکر شد بال نشان
 چو طفلان رو شکر بر بنی سوار
 عجب ترکیب بندی داده تربیب
 کجا با این مزه ترکیب بندست
 توان در سایه اش گردن شکر خواب
 بود آب شکر یک نيزه بالا
 اگر پایش نیاید در میسان
 شکر را این خصایص ناپی دارد
 سز و گویشش شاخ نباتست
 بدنه اش که گشت او کار شیرین
 مگر فواره آب حیاتست

در گفتار از بالای او را
 می توان خورد و شکر
 شکرابی فتد و شکر و آب
 با نگشت شکر باشد شمارست
 شکر از شرم گفتم شود آب
 که دارد در گره نفت و حلاوت
 همه را شد حریف آب دندان
 برو دندان خلقه تیز گشته
 جهانش از بن دندان برود کار
 که بهایش بدندان میکشایند
 توین داری که گردیده شکر پای
 شکر رنگ اند با هم بندند
 که طوطی بر شکر شد بال نشان
 چو طفلان رو شکر بر بنی سوار
 عجب ترکیب بندی داده تربیب
 کجا با این مزه ترکیب بندست
 توان در سایه اش گردن شکر خواب
 بود آب شکر یک نيزه بالا
 اگر پایش نیاید در میسان
 شکر را این خصایص ناپی دارد
 سز و گویشش شاخ نباتست
 بدنه اش که گشت او کار شیرین
 مگر فواره آب حیاتست

در گفتار از بالای او را
 می توان خورد و شکر
 شکرابی فتد و شکر و آب
 با نگشت شکر باشد شمارست
 شکر از شرم گفتم شود آب
 که دارد در گره نفت و حلاوت
 همه را شد حریف آب دندان
 برو دندان خلقه تیز گشته
 جهانش از بن دندان برود کار
 که بهایش بدندان میکشایند
 توین داری که گردیده شکر پای
 شکر رنگ اند با هم بندند
 که طوطی بر شکر شد بال نشان
 چو طفلان رو شکر بر بنی سوار
 عجب ترکیب بندی داده تربیب
 کجا با این مزه ترکیب بندست
 توان در سایه اش گردن شکر خواب
 بود آب شکر یک نيزه بالا
 اگر پایش نیاید در میسان
 شکر را این خصایص ناپی دارد
 سز و گویشش شاخ نباتست
 بدنه اش که گشت او کار شیرین
 مگر فواره آب حیاتست

اول از مخمر سر بر بواج سوده که از یک نیزه صد بوق نموده

در تعریف گل دوبری

گل کمانا لقب باشد و سپهر شکفته طبع او از فیض بهر
بوقت نیمه و ز آتش فرورست بهانا یاد شاه نیمه و دست
نسیم گل بدامش مست دارد عقیقه سناغرا اندر دست دارد

در تعریف گل لیلی و مجنون

گل لیلی و مجنون گشته گلگون چو روی لیلی و چون چشم مجنون
بزمی کرده در اوراق وستان کز لیلی و مجنون شد گلستان

در تعریف یکدکها گوید

سخن را چون درازی نیست یار دلم از گل ستانی شد شکلیا
مکر دم بدست گلهای دیگر ولیکن با خیال فیض پرور
یستم نامشان از شاد کامی که هستند آن همه گلهای ناز
گل ناکیش از رنگ و از بو و در آیش فکرت ناسا گو
گل کوزه ز فیض تازه رونده بکوزه آب گل کوه دست گوئی
گل کز نه چو وصف او بر ایم بسحر نطق کوشش کر کشایم
گل دیگر که نامش کند بر اجست ز بولیش بوی نسیم بر بواج
گل کویاقت نسبت با تو نظر غلام او بود در میان و سنبل
گل مخمل بر انسان خوش قیامت که دل را از صفایش آفتابست
گل دیگر که نسبت با حبش قیامت بچشم مردمان جاسر مدوش قیامت
گل حبشی اگر از شاخ چینی شود و ترادست از فیض آفرینی
شود خطه در وصف گل کند زبان کشد هم بهر سخن تن
کسی کو آگهی در پوشش دارد پیاری راز گلهای دوست دارد
چون گل کز تازه رو باشد همیشه که او را تازه روئی هست همیشه

از آن فامی آن درخت گل فانی است
که در دست فیض از فیض طبع او
نیمه و ز آتش فرورست
نسیم گل بدامش مست دارد
گل لیلی و مجنون گشته گلگون
بزمی کرده در اوراق وستان
سخن را چون درازی نیست یار
مکر دم بدست گلهای دیگر
یستم نامشان از شاد کامی
گل ناکیش از رنگ و از بو
گل کوزه ز فیض تازه رونده
گل کز نه چو وصف او بر ایم
گل دیگر که نامش کند بر اجست
گل کویاقت نسبت با تو نظر
گل مخمل بر انسان خوش قیامت
گل دیگر که نسبت با حبش قیامت
گل حبشی اگر از شاخ چینی
شود خطه در وصف گل کند
کسی کو آگهی در پوشش دارد
چون گل کز تازه رو باشد همیشه

از آن فامی آن درخت گل فانی است
که در دست فیض از فیض طبع او
نیمه و ز آتش فرورست
نسیم گل بدامش مست دارد
گل لیلی و مجنون گشته گلگون
بزمی کرده در اوراق وستان
سخن را چون درازی نیست یار
مکر دم بدست گلهای دیگر
یستم نامشان از شاد کامی
گل ناکیش از رنگ و از بو
گل کوزه ز فیض تازه رونده
گل کز نه چو وصف او بر ایم
گل دیگر که نامش کند بر اجست
گل کویاقت نسبت با تو نظر
گل مخمل بر انسان خوش قیامت
گل دیگر که نسبت با حبش قیامت
گل حبشی اگر از شاخ چینی
شود خطه در وصف گل کند
کسی کو آگهی در پوشش دارد
چون گل کز تازه رو باشد همیشه

بود و خیز و زده گون لیکن نظر در
چشم از آب رنگاوست برصبر
نباشد نسبت نیلوفرش تاب
بود آگاهی از مرگ خدایش
بشاخ آن گل نراکت کرده تحصیل
بود چون صوفیان جامه کبودش

صهاش دانند از فیروزه خوشتر
که گشته نیلگون همچون گل ابر
که نیلوفر نمی باشد باین آب
لباس نیلگون در برابر ازانش
چو خوبان را بسا عقدش از نیل
خمیر فیض از ان گشته وجودش

در تعریف کل کلین

کلیچین نسخه و لکش نوشته
بود و برگش از سرخی نشانها
نقاط خشن از برگ آشکار
هلاک بند بندش فیض نشان
نشاند همچو استاد هنر
بعشق خویش تن گشته گرفتار

هزاران نقطه آتش نوشته
چو مغنیهای رنگین بزربانو
ز یک شعله میان چندین شاره
بخون هر بند او گردیده آفتان
هزاران دانه یاقوت در زر
دویده اشک خونیش بر خار

در تعریف گل بندگی

بگاشن بندلی مانند زرگر
 زراز فیض بهار شمع شاد
 بهر برکش ز پریدست تاثیر
 بدست آورده زراز تازه و بی
 بسامان نثار خوش چرخ است

بهم افروخته چندین جوی زر
تو گوئی پنجبه زرین کشاده
زنگ پنجبه ارباب اکبر
بانگستان طلا حل کرده گوئی
از ان حین درین تو نغز از طلا سا

و تعریف گل فری نیر

فرنگی نیزه اش از تازده رنگی
ز بس گشته صفا یاب طراوت
بیمین نیزه دارد سر فرازی

کشیدہ خط چو خوبان فرنگ
بود یک نیزہ اشراق بطراوت
کے چون افغاند نیزہ بازی

[illegible]

چو از در و طلب گردیده آگاه
سر و سر کرده اهل قبوت
ویش میل تقدس کرده پیوست
شده سرمایه نزهت شمیمش
لب جوگز و حامی او سخنانده
از آن گاه تماشا و لسانست

بجون دل نوشته اسم الله
از ان رو جزو اسم اورست
ز الله و رسولش بهره هست
دم بوج القدس گشته سیمش
چرا آبش قدم بوسی رسانده
که چون پایی نگارین تبانست

در تعریف کل رقم

کل و گیرت در ممانست اینجا
چمن از لطف او رشک را بر مبد
منو و اراست از حسن مسامح
نیم صبح چون با او ستیزد
باو در مشکل آرد انستساب
بزرگتن و دانش گردیده این
چو خوبان گزین بازار و ارد
زرد و اران بدولت گوی بر د

که فیض حاصل و عام است اینجا
صبا از فیض و صاحب قدم شد
ز جرم مخطی ساسی شعاع
ز عصف بر تن او موی خیزد
بر آب زرا اگر باشد جبابه
از ان رو مو بولیش گشته زرین
که در بر جبابه زرتار وارو
از ان پیوسته زرا گوی کردو

و تعریف گل مشک فانه

کلکی کش نام باشد مشک دانه
چون خال روی خوبان پریرو
بیوی خوش زوهر دانه خشک
طراوت را دام آماده باشد
برنگی گشت از باران نوآین
صبا عقد کشامی شکل او
چو آن دهند که گاه شادمانی

بود در رنگ بمیشل و یگان
گرفته دانه اش بر مشک
بود چون نیک بینی بخیطامشک
برنگ ساغر جیاده باشد
که فیصل بر باشد رنگ زین
بود ز رود سیاهی و رد او
لباس خویش سازد ز عطرانی

۱۰۰
 وقت نشانی
 ۱۰۱
 زمانه
 ۱۰۲
 زمانه
 ۱۰۳
 زمانه
 ۱۰۴
 زمانه
 ۱۰۵
 زمانه
 ۱۰۶
 زمانه
 ۱۰۷
 زمانه
 ۱۰۸
 زمانه
 ۱۰۹
 زمانه
 ۱۱۰
 زمانه
 ۱۱۱
 زمانه
 ۱۱۲
 زمانه
 ۱۱۳
 زمانه
 ۱۱۴
 زمانه
 ۱۱۵
 زمانه
 ۱۱۶
 زمانه
 ۱۱۷
 زمانه
 ۱۱۸
 زمانه
 ۱۱۹
 زمانه
 ۱۲۰
 زمانه

سهار جاودانی راست نایب
از ان نامش عجائب کرده نواب
در آخر سنج و در اول نصبت
نکو فیهده سه صنفه نه
برنگ باوه و جام بلورین
گهی خازه کشد گاهی سفید
کند کافور را هم رنگ آتش
گیر صبح آفرینیت و شفق ساز

گلکی کان را لقب باشد عجائب
شود و هر خط رنگش بر و گراب
طراوت بخشستان امیدت
ضمیرش از تلون گشته آگاه
سفیدی را بر خنی داده ترین
برخ چون دلبران قد کشیده
ریش گردن نشسته سحرست سرخوش
سفیدی را بر خنی ساز و نایب

در تعریف گل جهانگیری

کز اقبال طراوت شد جهانگیر
منساید در نظر گل بر گل
یکی سرخاب گشته بال ایشان
صد آتش پاره از یک چوب شبن
هزاران خون گرفته گشته گیجا
همه کرده بخون خویش بازی
که شاخ اوست همچون شاخ مرجان
دل خونین او صد شاخ گشته
بهر فرکان هزاران قطره خون
بکارین چنهای گل جبینان
مخمسهای رنگین کرده آغاز

جهانگیری گل فردوست تاشیر
بشاخ او چوبینه از تامل
بشاخش کرده گل در صحنستان
ز شاخ او صبا ساز و گلشن
شده زو بر گهای سنج پیدا
همه بسته هوای سه فرازی
چمن را منتی نهاده بر جان
بخون گرمی ز بس گستاخ گشته
چو عشا قش ز شوق روی گلگون
عبان کرده چشم پاک بینان
برنگ طبع موزون سخن ساز

در تعریف گل قدم

خدا داد است از حسن قبولش
که برکش را جزا ندهد بر زبانیت

قدم آن گل که نسبت بارشوش
صفایش بیچ محتاج بیانیت

بها جاودانی راست نایب
از ان نامش عجائب کرده نواب
در آخر سنج و در اول نصبت
نکو فیهده سه صنفه نه
برنگ باوه و جام بلورین
گهی خازه کشد گاهی سفید
کند کافور را هم رنگ آتش
گیر صبح آفرینیت و شفق ساز
گلکی کان را لقب باشد عجائب
شود و هر خط رنگش بر و گراب
طراوت بخشستان امیدت
ضمیرش از تلون گشته آگاه
سفیدی را بر خنی داده ترین
برخ چون دلبران قد کشیده
ریش گردن نشسته سحرست سرخوش
سفیدی را بر خنی ساز و نایب
جهانگیری گل فردوست تاشیر
بشاخ او چوبینه از تامل
بشاخش کرده گل در صحنستان
ز شاخ او صبا ساز و گلشن
شده زو بر گهای سنج پیدا
همه بسته هوای سه فرازی
چمن را منتی نهاده بر جان
بخون گرمی ز بس گستاخ گشته
چو عشا قش ز شوق روی گلگون
عبان کرده چشم پاک بینان
برنگ طبع موزون سخن ساز
در تعریف گل جهانگیری
کز اقبال طراوت شد جهانگیر
منساید در نظر گل بر گل
یکی سرخاب گشته بال ایشان
صد آتش پاره از یک چوب شبن
هزاران خون گرفته گشته گیجا
همه کرده بخون خویش بازی
که شاخ اوست همچون شاخ مرجان
دل خونین او صد شاخ گشته
بهر فرکان هزاران قطره خون
بکارین چنهای گل جبینان
مخمسهای رنگین کرده آغاز
در تعریف گل قدم
خدا داد است از حسن قبولش
که برکش را جزا ندهد بر زبانیت
قدم آن گل که نسبت بارشوش
صفایش بیچ محتاج بیانیت

چو جامی گل بر خانی نباشد
 رسیده خوبی او تا سحای
 چنان آفروده حسن او بگلشن
 بغیر از جوهری و جاهی ندانند
 شده دیده فروز نور زخشان
 بود سر مایه حسنش سروین
 بگلشن چون سخن را ندانم
 شود از شوق شادابی چو بر صیبر
 گویم که جوانی نامیدست
 باوزان زلف سنبلی گشته محتاج
 ز زخنده بهنگام بهاران
 ز روی عیش طیبت با صبا کرد
 مگر چون صبح نورانی جبینست
 هوایش تازگی بخش امیدست
 بود برکش چشمش آئین
 نگارند چون در پنبه گوهر
 بدانگونه پیر بنیسا نموده

چو معشوقان هر جایی نباشد
 که دار و دهچو شبم جبه سانی
 که جاهی یا سمن خواهد گرفتن
 که هم جاهی و هم جویش خوانند
 آئین ستاره گشته زخشان
 بدگما میزند زان روی ناخن
 زبان بلبلان آید فرهم
 ز ندان بر گشت بر برگ ابر
 ولی مژگانش از پیری سفید
 که دارد بر کف خود شاه حاج
 بود بر گش چو دندان نگاران
 ز عشرت خنده دندان نما کرد
 گل صبحی که میگویند اینست
 همانا صاحب بخت سفیدست
 چو بند جامه خوبان پراز چین
 بد انسان شبم او رست
 که دست از خیم موسی بوده

در تعریف گل فرنگی

فرنگی گل ز رنگ ست چنان
 ز سرخی برگهایش بسته چون طرف
 بود شانش یکی منع هایون
 آب و رنگ اند چشم مشتاق

که قصر لعل را اگر دیده کن
 نوشته گویا بیتی بشکفت
 که گشته جنگش آلوده خون
 بود مژگان خون آلود عشاق

فرنگی گل فرنگی در تعریف گل عجب
 فرنگی گل فرنگی در تعریف گل عجب

چو معشوقان هر جایی نباشد
 که دار و دهچو شبم جبه سانی
 که جاهی یا سمن خواهد گرفتن
 که هم جاهی و هم جویش خوانند
 آئین ستاره گشته زخشان
 بدگما میزند زان روی ناخن
 زبان بلبلان آید فرهم
 ز ندان بر گشت بر برگ ابر
 ولی مژگانش از پیری سفید
 که دارد بر کف خود شاه حاج
 بود بر گش چو دندان نگاران
 ز عشرت خنده دندان نما کرد
 گل صبحی که میگویند اینست
 همانا صاحب بخت سفیدست
 چو بند جامه خوبان پراز چین
 بد انسان شبم او رست
 که دست از خیم موسی بوده

بوصفتش نکته سنجیده گفته
 و هم اکنون بطبع فیض گستر
 کنم کلامی هندی را ستایش
 جدا گانه ستایم هر یکی را
 گلی هندی اگر چه بسیار است
 شامی او رستم بر صفحه سازم
 که طبعم را ازین جاد و نمائی

هزاران مصرع پیچیده گفته
 به سارگفت و گو را زانکه بگر
 و هم حسن معانی را نمائیش
 بخوبی و انامیم هر یکی را
 ولی هر گل که سته زین دیت
 بوصفتش معنی رنگین طرازم
 بود مقصود بنگاله ستانی

در تعریف چنبیلی گوید

چنان چنبیلی از فیض ست شاد
 طرب بخش ست بوی دلکش او
 چمن را غنچه اوزیب محفل
 بجم آغوشش فغانست نائل
 ز دولت گلر خان گشته بریشان

که او را نترن باشد پرستار
 بود چون خوی خوش بوی خوش او
 خیال طپیتش پیوسته در دل
 از وسوسه زنده فکر و یان حائل
 به بینی آمده از دست ایشان

در تعریف گل اسی بیل گوید

بهرت رای بیل اندیش گشته
 از و آرایش بزم امید ست
 که دیده نازنین از انکوس
 دماغم گشت از اندیشه اش تر

بخوبی دل نشین خویش گشته
 ز بوی خوش بهر جا و سفید ست
 باین کوچک ولی و تازه وئی
 ز وصفش مغر کلکم شمع موطر

در تعریف کل سیوتی گوید

بوصفت سیوتی گشتم چو گو یا
 بهشتی پیکری کز ناز چون تو
 بهارش تا و کی کرده حیات
 ز دلها رنگ ظلمت بر زدوده

چو برگ گل ز بانم گشت بو یا
 فکند در بر خود حله نور
 بر او گل شده سرخ از خجالت
 که چن دین صبح را یکجا نموده

نزاران مصرع پیچیده گفته
 رصفه و کوفیه و کلمات
 و به سارگفت و گو را زانکه بگر
 و هم حسن معانی را نمائیش
 بخوبی و انامیم هر یکی را
 ولی هر گل که سته زین دیت
 بوصفتش معنی رنگین طرازم
 بود مقصود بنگاله ستانی
 چنان چنبیلی از فیض ست شاد
 طرب بخش ست بوی دلکش او
 چمن را غنچه اوزیب محفل
 بجم آغوشش فغانست نائل
 ز دولت گلر خان گشته بریشان
 که او را نترن باشد پرستار
 بود چون خوی خوش بوی خوش او
 خیال طپیتش پیوسته در دل
 از وسوسه زنده فکر و یان حائل
 به بینی آمده از دست ایشان
 بهرت رای بیل اندیش گشته
 از و آرایش بزم امید ست
 که دیده نازنین از انکوس
 دماغم گشت از اندیشه اش تر
 بخوبی دل نشین خویش گشته
 ز بوی خوش بهر جا و سفید ست
 باین کوچک ولی و تازه وئی
 ز وصفش مغر کلکم شمع موطر
 چو برگ گل ز بانم گشت بو یا
 فکند در بر خود حله نور
 بر او گل شده سرخ از خجالت
 که چن دین صبح را یکجا نموده

کنت در جوش معانی صذر باغم اگر خورشید را صد باره سازد بدل نهفته خطهای شعاع که شعله انجمن صر راه پاره بود در آتش خامه موس ورقهای طلا صد تا نموده بزر و ابسته بینی موبویش چرا شد جامه اش صد چاکین که موبیش اندرون تن نهانت کنز نهی میه نهی سفیدست دش چون عاشقان صد باره	سخن تا او گل صد برگ افم فلک شمال و را چار و سازد بود خشنده مهر اختر اسع بسوی بر گمایش کن نظاره چو نقاشان ز بهر نقش و بگو نیت در انم چو صنعتا نموده چو پنهانی بر دست آرزویش چو اندر استین صد نورش هست سحر آفری ز ترکیبش جهان است دو رنگی را بهوی او امیدست ز دست گلرخان آواره شده
--	--

در تعریف قلعه گوید

که گل از کاعن ذابری بریده بود از تازگی سرتا قدم گل برنگ خامه مانی وار رنگ بکبر و ار پر طاقوس رنگین که بنجامه رنگ آمیز کرده از ان قوس قزح سازد نمودار سخن بر کاغذ ابری نوشتم	خز ابران رنگ متلعه بر گزیده چو بینی در نهانش از تامل ز شاخ او عیان گردیده صد رنگ بود هر کس از رنگ تو این خرو س آمده بیرون ز پرده بود پیوسته با ابریش سر و کار بود صفش رنگت بو با هم سر شتم
---	--

در تعریف عشق بچان گوید

فتم زلف سخن پیچ دیگر از ان اندیشه من پیچ پیچ است سخن و سحر زلفش زلف خوبان	کنم از عشق بچان گفتگو خاکم را بوضف او پیچ است بود باوش یکی از خاک زوبان
---	---

کدام صدف زان کرده است جوش کز
معانی یکایک در دلت ای صدف زان
فلک شمال و را چار و سازد
یعنی شمال و را چار و سازد
بود خشنده مهر اختر اسع
یعنی خشنده مهر اختر اسع
بسوی بر گمایش کن نظاره
یعنی بسوی بر گمایش کن نظاره
چو نقاشان ز بهر نقش و بگو
یعنی چو نقاشان ز بهر نقش و بگو
نیت در انم چو صنعتا نموده
یعنی نیت در انم چو صنعتا نموده
چو پنهانی بر دست آرزویش
یعنی چو پنهانی بر دست آرزویش
چو اندر استین صد نورش هست
یعنی چو اندر استین صد نورش هست
سحر آفری ز ترکیبش جهان است
یعنی سحر آفری ز ترکیبش جهان است
دو رنگی را بهوی او امیدست
یعنی دو رنگی را بهوی او امیدست
ز دست گلرخان آواره شده
یعنی ز دست گلرخان آواره شده

از ان قوس قزح سازد نمودار
سخن بر کاغذ ابری نوشتم
از ان اندیشه من پیچ پیچ است
سخن و سحر زلفش زلف خوبان

[illegible]

گلش با باد مسازی گرفت
ز بس گل میکند پروانه بر گل
گلش پرورده باد شماست
ز سحر نایب در بزم گلشن
بنوع خار ایجا گل و دهر بار
گلش را با صبا پیوندد جانی
شود بر لاله او فتنه سنبل
بگلشن تیر ز قمار می صبا دات
درو فیض طراوت کم نباش
از آن پیوسته سوسن تر ز بانست
ز بس کز سحر شبنم جسته چاره
ز تاثیر بهار از فیض جاوید
منوده شبنم از نیلوفرش چهر
چو شبنم از بزم دندان کند کار
هوار اتانیم انگیز کرد دست
مرا وصف نسیم او چور و داد
بصحن گلشنش ابر بهاران
نهال و ست از طبع هوا کویش
چو دایم لاله تر گردیده خوش
چنان با سنگ آهن فیض شد جفت
سپاهی را در اینجا مشکل افتاد
چو اوصاف در قاشش کف هم
ز شادابی و خوش فیضیاست

کلی فیض بگشاید من چنانکه متصل شده است که بران سنگ گلستان شمع شمع شده است یعنی میوزید ۱۴۸ ظاهر دارد از اجزای کتیبه است ظاهر اینها را که میوزید است را قلمرو

صبا آئین گل بازی گرفت
چه فرق از بزرگ گل تا بال بلبل
ز فیض گاشنش در هقان نهالست
چسب غل شده از آب و شن
که خار گل بود رشک گل خار
ولی سوسن یاران بانیست
برد فرمان نامسبان او گل
مگر از لاله آتش زریا داشت
گل تصویر بی شب نم نباشد
که او را حرفت شبم بر زبانست
فرود آورده از گردون ستاره
ز شبم یافت گوهر خنجر بید
بود چون آسمان چشمه محض
چرا افرون نکرد حسن گلزار
از و نه گامه کشیم سدرت
نوشتم شعر خود بر کاغذ باد
رسن بازی کند دائم ز باران
بکبر دار الف با ابر همدوش
ز تاثیر رطوبت دود آتش
که آتش بزرگ چون گلبرگ بشکفت
که ابر پیش ابر گشت و باد پایا
ز کلام سوزند چوین مشجر
بدانگونه که شاخش شاخ آبست

البركة

"

ملا عمر است میرزا اب ۱۳

உலகமே உயர்ந்த

زمن چون پشه راز خویش نهفت کسی کو تا مازین غم رها نهد	بتن بر داشتیم حرفی که او گفت ز پشه خون بهامی من ستانند
در تعریف بنگاله گوید	
رسیدم چون ز فیض لایزال بهشته دیدم از گلها بنگارین سوادش سرمه ساسی چشم گرس بهر جا کاندین کشور رسیدم بنوعی برز سبزه این دیارست بصحرایش همه جاسبزه رسته ز فیض سبزه آن خاک خرم توان دید از صفای چشم اداک زمین او سر اسر سبزه زارست نه سبزه رسته زین خاک طربناک زمینی با طراوت بسته چمان ز خاکش دیده بنیش کرده تحصیل غبارش میکنند بنیش فزانی ز فیض ابرجای خار و خاشاک زنگنه کمان زمین امید دهی ز بار گل برینش گشته عاجز زمین از بس که کرده گل بگاری بهارا بگیر خاک فیض ناکش بنال که چون بخود از عیش بلبل آمین سبزه بین از سنگ رسته	به بنگاله پی عشت سگال گلش چون چهره جوران بهارین تن گل از سیمش یافته جس بغیر از سنبل و ریحان ندیدم که شهر سبز از وی شر مسارست زمین زاب زمره و می شسته زمره گشته مره ارید شبنم خیال سبزه نارسه از خاک بله آغاز این ملک از بهارست که طوطی سر زمره از بیضه خاک چمن از شرم او در خط ریحان بود سه به نجارش میل و میل که خاک و ست کحل روشنائی توان رفتن گل و سبزه ازین خاک هزاران گل و د چون دم طرب کس نام خندان نشنیده هر لقب جابوب را گشته بهاری چو غنچه پرز گل بهشت خاکش گشته دامن صحرای پر از گل کحل رنگین و شاخ رنگ رسته

در تعریف بنگاله گوید
رسیدم چون ز فیض لایزال
بهشته دیدم از گلها بنگارین
سوادش سرمه ساسی چشم گرس
بهر جا کاندین کشور رسیدم
بنوعی برز سبزه این دیارست
بصحرایش همه جاسبزه رسته
ز فیض سبزه آن خاک خرم
توان دید از صفای چشم اداک
زمین او سر اسر سبزه زارست
نه سبزه رسته زین خاک طربناک
زمینی با طراوت بسته چمان
ز خاکش دیده بنیش کرده تحصیل
غبارش میکنند بنیش فزانی
ز فیض ابرجای خار و خاشاک
زنگنه کمان زمین امید دهی
ز بار گل برینش گشته عاجز
زمین از بس که کرده گل بگاری
بهارا بگیر خاک فیض ناکش
بنال که چون بخود از عیش بلبل
آمین سبزه بین از سنگ رسته

بکشتی تا کیم گردون نشاند
نایتم بر سرم آخر چه آرد
ز جوش موج دریا تنگبارست
غبار دل بکشتی تا رسید
بنوعی کرده دلهما گردنا که
تن مردم ز بس کز آب کا بد
چنان آب برای تن گردید ناک
ندیدم بس که آب ساخت عاجز
از آن بهر زمین حسرت کشیدم
لفظون رمال با صد گونه ادراک
هر آن چشمه که بنیایش کارست
بدیبا آشنای کشتی نشینان
همه ترکشته از احسان دریا
بغیر از آب شان بنوق نرسید

چونو جسم بر سر دریا دو اند
کنو غم زنده در تابوت دارد
دل کشتی نشینان پر غبار است
شده چون ابرو و سیه کشیده
گر گشته تیر کشتی تیر خاک
حسرومند آبروی خود نخواهد
که گوئی نیست اصل آدم از خاک
زمینی جز زمین شعر هرگز
که خاک جز غبار دل ندیدم
نیاید نشان نقطه خاک
بیاد خاک بر خط غبار است
همین آبت و بس چشم ایشان
شده غرق عرق از فرق تا پای
اگر باشند تر صحبت عجب نیست

در خدمت پیشرو

بد ریاجو راندیشه کشیدم
 بود و در خون کشیدن پشه استا و
 بگویش خلق از طبع گزیده
 شب خون آورد از فتنه سازی
 بخونزیرست دلم نشترش تیز
 بود آزار خلقش نهیب و کیش
 مگر و چون دلم از پشه افکار
 ریس با خون پشه شنا شد

تر کشتی کشتی آنجا پشته دیدم
 چرا باشد که محتاج فضا و
 نگفته غیر حرف پوست کنده
 کند هر دم بخون خویش بازی
 صدای او بوی آب انگ خوریز
 که در حق همه کس میزند نیش
 که نیش او بود چون غنچه خیار
 نصیب است من رنگ حنا شاد

انصاف میں ہرگز معلوم نہیں ہوا

همه کرده چه دریائی چه کشتی
 شده تابا داز تنه می شکری
 بد انسان موج تنه می برگزیده
 چنان دریا شده از موج بتیاب
 هر گس را که بر دریا گذر بود
 چو گیر و باد بر کشتی وزیدن
 ز موج آب کشتی بهره یابست
 فتاده کشته بانی قریب
 نمائند بار سناش درستی
 بنوعی کرده آهنگ دیدن
 بد انگونه ز طوفان دیده آشوب
 مگویم آب دریا کرده طغیان
 مگر کسی یاوری گز لطیف نواب
 ز جانم موج دریا تاب برد
 چون نواب آبرو بخش معانی
 طراوت سنج معنی سیفغانست
 بود از زندگانی تار و انشاد

تماشای روش بازی کشتی
 زده از موج دریا دست بر سر
 که از تندیش دریا لب گزیده
 که پیچیدست نان او ز گرداب
 چو چین جامه محوش تا کم بود
 بود چشمت در انداز پریدن
 درین منزل حصیر از موج است
 سواد موج دارد این سفید
 شده چون رشته باران ز کشته
 که گویی در هوا خواهد پریدن
 که موج آب در می گشته جاروب
 که باد میخست ز بگونه طوفان
 فتادی ز ورق خنجرم بگرداب
 بگرداب حبابم آب برد
 که هر پرد از بحر مکته وانی
 که کلکم از شنایش تر زبانست
 بجوی غم او آب بقا باد

شکایت چرخ بحر قنار

چه گویم این سپهر پر جبار
 که کشتی بس که شد شتم رگ و پیر
 ز بس کز کشتیم اندوه پرور
 خند داده بچنگ ناخدایم
 از آن چون موج بادریاتیم

که صید تیر کشتی کرد مار
 بخود لرزم چو بنیم کشتی
 هر اساز کز کشتی آفتند
 بموج بحر کرده آشنایم
 که با سکان کشتی همنشینم

دریا بی دریغ و بخت
 کشتی را در میان
 زده از موج دریا
 که از تندیش دریا
 که پیچیدست نان او
 چو چین جامه محوش
 بود چشمت در انداز
 درین منزل حصیر از
 سواد موج دارد این
 شده چون رشته باران
 که گویی در هوا
 که موج آب در می
 که باد میخست ز
 فتادی ز ورق خنجر
 بگرداب حبابم آب
 که هر پرد از بحر
 که کلکم از شنایش
 بجوی غم او آب
 شکایت چرخ بحر قنار
 چه گویم این سپهر
 که کشتی بس که
 ز بس کز کشتیم
 خند داده بچنگ
 از آن چون موج
 که صید تیر کشتی
 بخود لرزم چو
 هر اساز کز کشتی
 بموج بحر کرده
 که با سکان کشتی

دریا بی دریغ و بخت کشتی را در میان زده از موج دریا که از تندیش دریا که پیچیدست نان او چو چین جامه محوش بود چشمت در انداز درین منزل حصیر از سواد موج دارد این سفید شده چون رشته باران ز کشته که گویی در هوا خواهد پریدن که موج آب در می گشته جاروب که باد میخست ز بگونه طوفان فتادی ز ورق خنجرم بگرداب بگرداب حبابم آب برد که هر پرد از بحر مکته وانی که کلکم از شنایش تر زبانست بجوی غم او آب بقا باد

شده هم بزم باکشتی نشینان
 نشسته راه میفرستم بکشتی
 عجب هنگامه ظلمت ببارست
 شده دریایه کارخاکوش
 گرفته رنگ از و آئینه آب
 که در چشم جابش سرمه انداخت
 چراغ برق گویا دشت این
 بحیرت بحر ازان برهم زده کف
 پریشان گشت زلف موج از باد
 جابش گوی گشت موج چو گاه
 بچشم چسپید دریا را چو طوایر
 بلب تیره شود آئینه از دم
 هزاران ناله از دریا برآمد
 که تخمه بر استا میزند
 همه دریا ازان ویر شد از باد
 که کرده باد بانی پرده گوش
 که آه و اشک عاشق رور همچون
 بهم چسپیده بینی آب و بادش
 چو گهواره شده گشتی هوا گیر
 ر بوده باد همچون کاهند باد
 ز موج بحر در محراب شان رو
 همه گشته ز جور بادناشاد
 بجستن آمده ابرو کس دریا

من حیاره چون عشرت گزین
بروی آب از جادو سستی
شبشی القصه ابر تیره بر خاست
شبشی تیره ز ابر تیره همدوش
چه شب از ظلمت و آب بیتاب
شب تیره بدریا پنجمان خست
هوا از ابر تیره تیره گون بوز
بهر سو ابر با آراسته صف
بنا که شورشی در بحر افتاد
ز بس برابر باد آورد جولان
چو باد تن آمد بر سر کار
صفای آب او از باد شد کم
ز جوشش باد چون غوغا بر آمد
نه کشتی را بدریا باد میزد
گرچه همای جابش موج بکشد
چنان آوازه بادست در جوش
بهم چپیده باد و آب انسان
کسانی گر نظر سوی جابش
بدریا افتاده تا باد شکم
تن کشتی نشینان را به بیداد
همه کس در سجود افتاده هر سو
تن مردم شده باز سحبه باد
ز جوشش باد کشتی جسته از جا

نشسته رفتن جادو سر شتی
سیاه می شود
هو که می شود
می نریند که گویا این بود
چو غرق می شد
دو جوی غرق بود
بقدر با یکدیگر
کج می شد
آینه بود
در صورت
که می شد
باز آن
شده بود
تا می شد
با می شد
که می شد
در می شد
که می شد
که می شد
که می شد
که می شد

یک شتی بل کمان و نشیند
 نمانم تیر او چون میکند کار
 کمانش گفتم و الحق بهانت
 اگر سهراب باشد و زیهن
 نه است از کمانها این کمان
 که اندیشه امن و امان است
 بود چنگ کنار آب جایش
 مگر زین چنگ دریا گشته خوشحال
 از ان ماند بچنگ نغمه پرواز
 شبیه او همه از چنگ جویند
 بود پیر کمن سالیش زیباست
 محاسن از قطاش گشته پیدا
 برون آورد ریش و پسندی
 کند با موج بحر آهنگ آشوب
 بیا بد تا سرانخ آشنائی
 گذارش تا سوا آب و فتاد
 و ما دم علم دریا کرده تکرار
 پرستارش بر غم چرخ پیسته
 نمیدانم چه بهار ریش دیدند
 بود او را سبک نقاری آئین
 طلبک پایست بار او گزشت
 انان دریا با و سر کرده آشوب
 بملاحی و موسیقی اوسیا بان

بهر گوشه درو چله گزینے
که فی پر کانش کس دیده نه سوفا
سیه ملاح او زانغ کمانست
نیار و این گمان تنها کشیدن
ولی هرگز نشد شایسته زه
که طوفان چاشنی این گمانست
ز فیض رودها ساز و نوایش
که کف بر کف زند هر دم چو قال
که باشد باد بانس پرده کشان
ولیکن اهل همدش نامی گویند
ز شوق آب جانس ناشکیبست
بر و هم پیر و هم بر ناست شیدا
بچندین کوسه دارد و شیند می
تراشد دست پای خویش از چوب
زند هر دم بدریاد دست و پای
عنان خود بدست باد و داده
معلم تحته او شسته صد بار
پیرو خطه سو دای هر یه
که آتش از شکم بیرون کشیدن
رودره با هزاران پای چوبین
ولی پایش بدست دیگر نیست
که در یار گرفت در ته چوب
شسته جان و دوسوی چشم و جان

۱۰۰
 ۱۰۱
 ۱۰۲
 ۱۰۳
 ۱۰۴
 ۱۰۵
 ۱۰۶
 ۱۰۷
 ۱۰۸
 ۱۰۹
 ۱۱۰
 ۱۱۱
 ۱۱۲
 ۱۱۳
 ۱۱۴
 ۱۱۵
 ۱۱۶
 ۱۱۷
 ۱۱۸
 ۱۱۹
 ۱۲۰
 ۱۲۱
 ۱۲۲
 ۱۲۳
 ۱۲۴
 ۱۲۵
 ۱۲۶
 ۱۲۷
 ۱۲۸
 ۱۲۹
 ۱۳۰
 ۱۳۱
 ۱۳۲
 ۱۳۳
 ۱۳۴
 ۱۳۵
 ۱۳۶
 ۱۳۷
 ۱۳۸
 ۱۳۹
 ۱۴۰
 ۱۴۱
 ۱۴۲
 ۱۴۳
 ۱۴۴
 ۱۴۵
 ۱۴۶
 ۱۴۷
 ۱۴۸
 ۱۴۹
 ۱۵۰
 ۱۵۱
 ۱۵۲
 ۱۵۳
 ۱۵۴
 ۱۵۵
 ۱۵۶
 ۱۵۷
 ۱۵۸
 ۱۵۹
 ۱۶۰
 ۱۶۱
 ۱۶۲
 ۱۶۳
 ۱۶۴
 ۱۶۵
 ۱۶۶
 ۱۶۷
 ۱۶۸
 ۱۶۹
 ۱۷۰
 ۱۷۱
 ۱۷۲
 ۱۷۳
 ۱۷۴
 ۱۷۵
 ۱۷۶
 ۱۷۷
 ۱۷۸
 ۱۷۹
 ۱۸۰
 ۱۸۱
 ۱۸۲
 ۱۸۳
 ۱۸۴
 ۱۸۵
 ۱۸۶
 ۱۸۷
 ۱۸۸
 ۱۸۹
 ۱۹۰
 ۱۹۱
 ۱۹۲
 ۱۹۳
 ۱۹۴
 ۱۹۵
 ۱۹۶
 ۱۹۷
 ۱۹۸
 ۱۹۹
 ۲۰۰
 ۲۰۱
 ۲۰۲
 ۲۰۳
 ۲۰۴
 ۲۰۵
 ۲۰۶
 ۲۰۷
 ۲۰۸
 ۲۰۹
 ۲۱۰
 ۲۱۱
 ۲۱۲
 ۲۱۳
 ۲۱۴
 ۲۱۵
 ۲۱۶
 ۲۱۷
 ۲۱۸
 ۲۱۹
 ۲۲۰
 ۲۲۱
 ۲۲۲
 ۲۲۳
 ۲۲۴
 ۲۲۵
 ۲۲۶
 ۲۲۷
 ۲۲۸
 ۲۲۹
 ۲۳۰
 ۲۳۱
 ۲۳۲
 ۲۳۳
 ۲۳۴
 ۲۳۵
 ۲۳۶
 ۲۳۷
 ۲۳۸
 ۲۳۹
 ۲۴۰
 ۲۴۱
 ۲۴۲
 ۲۴۳
 ۲۴۴
 ۲۴۵
 ۲۴۶
 ۲۴۷
 ۲۴۸
 ۲۴۹
 ۲۵۰
 ۲۵۱
 ۲۵۲
 ۲۵۳
 ۲۵۴
 ۲۵۵
 ۲۵۶
 ۲۵۷
 ۲۵۸
 ۲۵۹
 ۲۶۰
 ۲۶۱
 ۲۶۲
 ۲۶۳
 ۲۶۴
 ۲۶۵
 ۲۶۶
 ۲۶۷
 ۲۶۸
 ۲۶۹
 ۲۷۰
 ۲۷۱
 ۲۷۲
 ۲۷۳
 ۲۷۴
 ۲۷۵
 ۲۷۶
 ۲۷۷
 ۲۷۸
 ۲۷۹
 ۲۸۰
 ۲۸۱
 ۲۸۲
 ۲۸۳
 ۲۸۴
 ۲۸۵
 ۲۸۶
 ۲۸۷
 ۲۸۸
 ۲۸۹
 ۲۹۰
 ۲۹۱
 ۲۹۲
 ۲۹۳
 ۲۹۴
 ۲۹۵
 ۲۹۶
 ۲۹۷
 ۲۹۸
 ۲۹۹
 ۳۰۰
 ۳۰۱
 ۳۰۲
 ۳۰۳
 ۳۰۴
 ۳۰۵
 ۳۰۶
 ۳۰۷
 ۳۰۸
 ۳۰۹
 ۳۱۰
 ۳۱۱
 ۳۱۲
 ۳۱۳
 ۳۱۴
 ۳۱۵
 ۳۱۶
 ۳۱۷
 ۳۱۸
 ۳۱۹
 ۳۲۰
 ۳۲۱
 ۳۲۲
 ۳۲۳
 ۳۲۴
 ۳۲۵
 ۳۲۶
 ۳۲۷
 ۳۲۸
 ۳۲۹
 ۳۳۰
 ۳۳۱
 ۳۳۲
 ۳۳۳
 ۳۳۴
 ۳۳۵
 ۳۳۶
 ۳۳۷
 ۳۳۸
 ۳۳۹
 ۳۴۰
 ۳۴۱
 ۳۴۲
 ۳۴۳
 ۳۴۴
 ۳۴۵
 ۳۴۶
 ۳۴۷
 ۳۴۸
 ۳۴۹
 ۳۵۰
 ۳۵۱
 ۳۵۲
 ۳۵۳
 ۳۵۴
 ۳۵۵
 ۳۵۶
 ۳۵۷
 ۳۵۸
 ۳۵۹
 ۳۶۰
 ۳۶۱
 ۳۶۲
 ۳۶۳
 ۳۶۴
 ۳۶۵
 ۳۶۶
 ۳۶۷
 ۳۶۸
 ۳۶۹
 ۳۷۰
 ۳۷۱
 ۳۷۲
 ۳۷۳
 ۳۷۴
 ۳۷۵
 ۳۷۶
 ۳۷۷
 ۳۷۸
 ۳۷۹
 ۳۸۰
 ۳۸۱
 ۳۸۲
 ۳۸۳
 ۳۸۴
 ۳۸۵
 ۳۸۶
 ۳۸۷
 ۳۸۸
 ۳۸۹
 ۳۹۰
 ۳۹۱
 ۳۹۲
 ۳۹۳
 ۳۹۴
 ۳۹۵
 ۳۹۶
 ۳۹۷
 ۳۹۸
 ۳۹۹
 ۴۰۰
 ۴۰۱
 ۴۰۲
 ۴۰۳
 ۴۰۴
 ۴۰۵
 ۴۰۶
 ۴۰۷
 ۴۰۸
 ۴۰۹
 ۴۱۰
 ۴۱۱
 ۴۱۲
 ۴۱۳
 ۴۱۴
 ۴۱۵
 ۴۱۶
 ۴۱۷
 ۴۱۸
 ۴۱۹
 ۴۲۰
 ۴۲۱
 ۴۲۲
 ۴۲۳
 ۴۲۴
 ۴۲۵
 ۴۲۶
 ۴۲۷
 ۴۲۸
 ۴۲۹
 ۴۳۰
 ۴۳۱
 ۴۳۲
 ۴۳۳
 ۴۳۴
 ۴۳۵
 ۴۳۶
 ۴۳۷
 ۴۳۸
 ۴۳۹
 ۴۴۰
 ۴۴۱
 ۴۴۲
 ۴۴۳
 ۴۴۴
 ۴۴۵
 ۴۴۶
 ۴۴۷
 ۴۴۸
 ۴۴۹
 ۴۵۰
 ۴۵۱
 ۴۵۲
 ۴۵۳
 ۴۵۴
 ۴۵۵
 ۴۵۶
 ۴۵۷
 ۴۵۸
 ۴۵۹
 ۴۶۰
 ۴۶۱
 ۴۶۲
 ۴۶۳
 ۴۶۴
 ۴۶۵
 ۴۶۶
 ۴۶۷
 ۴۶۸
 ۴۶۹
 ۴۷۰
 ۴۷۱

عہد فیضی کی کوسن سالی اور بیست تہم جون کھنکی میرک دھنڈو وزیر اماندا

کما هم از جایش گنبدی وید
 بکیتی میچس از اهل ابصار
 نشد تا باز کار آب نکشاد
 که چون در شمای بحر سفید
 ز دم هر صفحه همچون آس
 رسیدم چون بان درای تاج
 خیال کشیدم جا کرد در دل
 حریفان بر لب دریا ستاده
 مرا هم بود چون آب گشت
 طعید از شوق بحر و دل بینه
 چو ماهی ره بسوی آب بروم
 چنان از آب کردم فیض یابی
 شده عمری که مانده جابم
 حدیث آشنا جا کرد در گوش
 مرا کاندیشه بحر طویل ست
 تن ما گشته با آب انچنان جفت
 کنم از آب هر دم بهره یابی
 خیال نان بروم رفته از سر
 ز دریا زان دلم بر خویش پیچید
 شدیم ز انسان ز بحر آب در جوش
 ز لبش که زد و آیم اشک یزان
 مرا مشکل بود جنبیدن از جا

بیان شیرشتی

در آن گنبد صدای آب پیچید
 ندیده گنبدی ز نیسان هوا
 جاب او که شد قفل در باد
 سخن جز از لب دریا نه گفتم
 ز بهر وصف بحر از موج مسطر
 بکشتی سیر آم کرد محنت ج
 که فتم بر کنار بحر منزل
 همه راهیل کشتی همچو باد
 بچنگ آوردم آخر چنگ کشتی
 گرفتیم چون سخن جا در سفینه
 همین بودست گوئی آب خوردم
 که مرغ روح من شد مرغ آبی
 بچشم اندر نیاید غیب را بزم
 شده معنی بریگانه فراموش
 دراز می ره دریا دلیل ست
 که ما را مردم آبی توان گفت
 بود در طالع ما برج آب
 آب خشک خرمندم چو گوهر
 که از سوبان موجم دل خراشید
 که بحر نطمم را کردم فراموش
 ز رود ساز شد طبعم گریزان
 بکشتی تخمه بندم کرد دریا

که در آن گنبد صدای آب پیچید
 ندیده گنبدی ز نیسان هوا
 جاب او که شد قفل در باد
 سخن جز از لب دریا نه گفتم
 ز بهر وصف بحر از موج مسطر
 بکشتی سیر آم کرد محنت ج
 که فتم بر کنار بحر منزل
 همه راهیل کشتی همچو باد
 بچنگ آوردم آخر چنگ کشتی
 گرفتیم چون سخن جا در سفینه
 همین بودست گوئی آب خوردم
 که مرغ روح من شد مرغ آبی
 بچشم اندر نیاید غیب را بزم
 شده معنی بریگانه فراموش
 دراز می ره دریا دلیل ست
 که ما را مردم آبی توان گفت
 بود در طالع ما برج آب
 آب خشک خرمندم چو گوهر
 که از سوبان موجم دل خراشید
 که بحر نطمم را کردم فراموش
 ز رود ساز شد طبعم گریزان
 بکشتی تخمه بندم کرد دریا

تمامی ره نور دیدم بقیل
به پیشه چون رسیدم بادل شاد
مرا بنمود آب گنگ چون رو

بچشم خویش دیدم میل
هوای کشتم اندر سراقناد
کم بستم که گردم هند و او

در تعریف دریای گنگ

چو گنگ آبستن صد بحر قلزم
کسی را ساحل و نیست معلوم
بفکر آشنایان اوفتاده
کسی نام نل آنجا کم شنیده
کشیده موج تیغ کینه خواست
بنوعی موج آبش خطنگارست
گرفته زخمها خواهی نخواست
شده ماهی میان آب روشن
بود آئین او اندیشه کاشه
ز آبش مار کرده کاجوئی
بریده منع آب بر تن مار
سر مردم آب از موج شکاری
بهر دم میل آب او باو هست
چو آبش را از موج خط سیماست
پرست از باد اگر چشم جابش
جابش باد و پیاپی رخ زقار
زند تا نفس بر روی آبش
زوه آبش ز تندی قطره بر او
نواست آب او افسانه باد

فلک چون قطره آبی در دم
کنارش چون میان دست محرم
بحر آشنایان بر کشاده
که آبش جزیل ماهی ندیده
لب دریا هم از دندان ماهی
که ماهی را در مها سکه دارست
لب دریا هم از دندان ماهی
نهان مانده خنجر جوشن
در و مارست افزون تر ز ماهی
جابش مهره مار است گوئی
حریر آب با مقراض منتقار
منوده چون که وی آب بار
جابش دانه مرغیان حوت
جاب از هزاره کاری باو پیست
عجب نبود که وار میل آبش
که بود و غیر گنبد گردش کار
گروه کرد دست مشت خود جابش
جابش بیضه مرغابی موج
ساب او بود و پیاپی باد

در تعریف دریای گنگ
چو گنگ آبستن صد بحر قلزم
کسی را ساحل و نیست معلوم
بفکر آشنایان اوفتاده
کسی نام نل آنجا کم شنیده
کشیده موج تیغ کینه خواست
بنوعی موج آبش خطنگارست
گرفته زخمها خواهی نخواست
شده ماهی میان آب روشن
بود آئین او اندیشه کاشه
ز آبش مار کرده کاجوئی
بریده منع آب بر تن مار
سر مردم آب از موج شکاری
بهر دم میل آب او باو هست
چو آبش را از موج خط سیماست
پرست از باد اگر چشم جابش
جابش باد و پیاپی رخ زقار
زند تا نفس بر روی آبش
زوه آبش ز تندی قطره بر او
نواست آب او افسانه باد
فلک چون قطره آبی در دم
کنارش چون میان دست محرم
بحر آشنایان بر کشاده
که آبش جزیل ماهی ندیده
لب دریا هم از دندان ماهی
که ماهی را در مها سکه دارست
لب دریا هم از دندان ماهی
نهان مانده خنجر جوشن
در و مارست افزون تر ز ماهی
جابش مهره مار است گوئی
حریر آب با مقراض منتقار
منوده چون که وی آب بار
جابش دانه مرغیان حوت
جاب از هزاره کاری باو پیست
عجب نبود که وار میل آبش
که بود و غیر گنبد گردش کار
گروه کرد دست مشت خود جابش
جابش بیضه مرغابی موج
ساب او بود و پیاپی باد

در تعریف دریای گنگ

در تعریف دریای گنگ

فریغ از وصف ایش چون کند جمع
شناپرد از او روشن ضمیرست
ندیم در بینش چنین فتاده
تواند درت او خانه برباد
اگر بالفرض منسراید گهر را
برون نموان کشید از آب گوهر
شده پیانیشش پُر از مل
اگر کرد و حجب و نغمه مانع
ز طاق ابرو و خوبان سر مست
بیرم او که وقف انبساطست
ز ندان بهر عیش جاودانه
چنان شد نشسته بخشم بدست و
نهد تا نغمه طبع کامرانی
لباس سروری بردوش او باد

شود مغز قلم روشن تر از شمع
 یک از مدح گویانش منیرست
 چو آینه ست پیشانی کشاده
 بسان حسنه زین کردن آباو
 که یابرون من از آب دریا
 بدانگونه که آب تنغ جوسر
 هنوز از صد گلش نشکفته یک گل
 کند تا نقش نعم از دهر زائل
 بر و ساز مطرب پل توانست
 مقام نغمه و جامی نشاطت
 بزلت نغمه موسیقار شاه
 که کلام گشت تیر گشتی
 و دهانت زنگ شادمانی
 عروس بخت در آغوش اوباب

آمدن نواب از اکبر آباد و فرشتن پنهان

چونواب سخت دران چند دور
بفال فرخ و قرح در اداد
بدولت سومی بنگال روان شد
برپای هم بود چون منبر مانبر او
چو دولت در رکابش شد تابان
شدم القصه با صد شاو کامی
سو بنگال طبعم کرد آهنگ
شدم سرگرم در طعی مراد

بحکم بادشاه هفت کشور
برون آمد ز شهر اکبر آباد
رفیق و همدمش بخت جوان شد
بی خدمت کیسه چاکر او
سبک مانند آب اندر بشتابان
بقطع ره هلاک تیرنگامی
رساندا و مانع نشد از تنگ
بسان ماه و سیمرغ نازل

[illegible]

زهر سودر زره جا کرده صد تیر
 بود جوهر تیغ آن سرفراز
 برای تیغ از دستش بهیجا
 مزان فتح میداند سنانش
 بزه چون آشنایش گشت ناکیر
 کشتی را که کساندا روی آمد
 عدویش که شد از زندگی سیر
 زبس زد قطره سوی خصم بیابک
 عدویش اگجا کینه خواب
 اگر از حلم خود آن چرخ پای
 بران نقشی که بر آب افق داد
 بحر آب آورد آن پاک گوهر
 نبوده می بجام از مرغ او پی
 بدورش شمشیر خط پال
 دلستان چنان خون کرده گیر
 چنان کرده بستان کینه خوئی
 رکاب باوده از مغش مه و سال
 کیش اکنون نیگیر و سیاهی
 زبس از قناده رسم می پرستی
 زبس ساغر بدورش گشته دیندا
 عجب نبود که هنگام بایش
 سخنور را شود در تن بنگاه
 چورای او دم از نو چین زد

بسان شانه در زلف گره گیر
 چو چین در ابرو و خوبان طلت از
 چو جوئی که برون آید زوریا
 بود بعضی ظفر زه بر کماش
 دهن پر خون برگ خصم شد تیر
 نوای تیر گلپانگ نه آمد
 بگردن عقد گوهر بست شمشیر
 رخ تیغش شد از جوهر عرقا ک
 زره گرد ز خنجر دام ماس
 نکلندی فی المثل بر جوی سایه
 بجای چون جوهر تیغ ایستاد
 بمانسان روی کا مریخ جوهر
 مکرده هیچکس صید بطرس
 تنی شد ساغر از بجهو لاله
 که در خط شد ز خجلت می باغر
 که گشت کشتی با ده تبسای
 بود همچون رکاب سپ پامال
 که همت می فنی آرد تبسای
 گرفته چشم خوبان ترک مستی
 کند سپلوسه از خط زمار
 زمین وصف رای غیبش
 چو قمره استخوان از غیب گاه
 ز غیرت برق خود را بر زمین

این شعر در وصف جوانی است که در جنگ
 کشته شده و در این شعر
 از قناده رسم می پرستی
 از خط زمار
 از غیب گاه
 از برق خود را بر زمین
 از قناده رسم می پرستی
 از خط زمار
 از غیب گاه
 از برق خود را بر زمین

ای برقی که در خون خود را بر زمین
 از قناده رسم می پرستی
 از خط زمار
 از غیب گاه
 از برق خود را بر زمین

ملائک را بابر و شش نیازست
بهر پیش فروغ حسن ستور
ز فیض مصحف او نایم شدند
روائی برده چون از کفر ناپاچار
بزمش جیریل وحی اندیش
از و کثرت بوحث گشت همدوش
بین زان فزونی حرف و عدد هم
چون خورشید است و الا پایه او
نندمه جبهه و پیش جبینش
بر لب بسته خیال نور مطلق
شده تار و ضه اش را مهر زوا
همه خاک ره او سجده ناکان
چو گل چیدم ز او صاف جمالش
ز نفت اهل تبش بیت اشعار
ولی که زنج اهل بیت شادست
کنند با من اگر تو نسیق یاری
همه بنیش فروز چشم موم
هلاک مهر هر یک میتوان شد

مگر ای روی او نون خسانیت
بود جعدش سواد سوره نور
از انزو و هندوان مجنون بیدند
بپارشته برون آورده ز زار
مگس ران ساخته از شهیر خوش
شده امکان با وجود از وی هم آغوش
که احمد است بیشی بر جدم
بنیم از نور نبود سایه او
بود خور کوچک گرد آئینش
شده آئینه دار صورت حق
عرق کرده ز انجم پسرخ و دوا
نشان پایمی او محراب پاکان
سخن رنگین کتم از نعت آتش
شود بیت الله از اعجاز گفتار
خردارین فیض خانه زاو است
بیارنش کتم دخت نگاری
همه بر آسمان شرع انجم
منیر از مهرشان روشن روان شد

در مدح سیف خان

بجهم و مساند مع سیف ثنائت
از ان بر لشکر آرایان شد و چیر
بمشیت شیخ دست و قرین است
بجانی کو کمان آورد و در جنگ ق

که بدست جوهر منع ز باست
که نمی نازد و بهم نامیش شیر
و عامی بیفیش نقش لکین است
حسودش را چو شد کامه جنگ

[illegible]

صنعت ساع نجین کا مفصل خلاصہ و مرکب بحرین ساع نجین کا مفصل خلاصہ و مرکب

کل دام صید عنادل خیالات نکلیں اساتذہ یعنی مجموعہ تنویات کہنہ لڑکان بہر کالید خورشید و مایہ نوا

حسب ایامی سخن شناس شیرین مقال زبان آور نازک خیال شبنم دیال صاحب منشی انجمنی

در مطبع می مشرقی کشتو طبعین لکھنؤ
در مطبع می مشرقی کشتو طبعین لکھنؤ

اطلاع

اس کتاب میں ہر علم و فن کی کتب موجود ہیں شاہین کو فہرست مطول سے جو علمی و موجود ہے اور درخواست کرنے سے مل سکتی ہے معلوم ہو سکتا ہے کہ حقیقت اس حال نہایت ازان مقرر ہوئی ہے ہم صرف کتب قصص نظم و مثنویات فارسی و کتب قصہ جانتہ شہر و نظم اردو و ذیل میں درج کرتے ہیں تاہم اس میں ملاحظہ فرما کر خط کافی و ممبر انجمن اور محاورین

قصص نظم و مثنویات فارسی

بہ منتخب الشروح و مشہور شرح علماء کلمہ بولہ کلمہ
مولوی بدر علی صاحب عظیم آبادی و مولوی سید
حسین علی صاحب جوہری جو حکم صاحبان کو نسل کلمہ
میں شہر و کثیرہ سے مرتب ہوئی ہے تحقیق شہر
مثنوی سہل تان - بتبع بوستان - عدی
تصنیف منشی ہر گویاں تفتہ -
نادر من فارسی - تصنیف ملا فیضی مثنویات میں
سہل زلیخا ہے جانی ہے -
لیلیٰ مجنون ملا ہاتھی - مشہور قصہ اور بلاغت میں
لیلیٰ مجنون خسرو و شیر کی چ گنج سے یہ کتاب ہے
مثنوی بہشت بہشت امیر - نادر مثنوی
از تصنیفات حضرت امیر خسرو لطافت میں قابل دید ہے -
لیلیٰ مجنون نظامی تصنیف مولانا نظامی گنجوی ج
خسرو و شیریں - نظامی گنجوی مشہور ہے
بہشت پیکر نظامی -
شیریں خسرو آصفی - از نواب آصف یارہ -
مثنوی نیرنگ عشق معروف بہ مثنوی غنیت
مثنوی شتر عجم تصنیف مولوی محمد تقی سہارنپوری
مثنوی قضا و قدر تصنیف میر علی رضا متعلق تاجی
نالہ منظور تصنیف سید منظور احمد صاحب -
شکرستان خیال خوان نعمت - یہ
دو کتاب میں نوادرات سے ہیں -
مثنوی نظامی از ملا زلالی شاعر مشہور استاد سخنوران -

مثنوی مخزن سیر - تصنیف مولانا نظامی -
مثنوی تحفۃ العارفین - محشی تصنیف حکیم
انصاف الدین خاقانی شہر ذوالی طبع جدید -
مثنوی تحفۃ الاحرار از تصنیفات ملا عبد الرحمن جامی -
مثنوی یوسف زلیخا جامی محشی تیسرے مرتبہ جمالی لکھی -
ایضاً مثنوی - یوسف زلیخا - جامی شہر مصر
کاغذ فاخر ہفت حاشیہ میں محشی ہے -
ایضاً - کاغذ سفید شہر مصر مع نیشل -
شرح زلیخا فارسی تصنیف مولوی محمد شاہ صاحب -
یوسف زلیخا ناظم ہروی - جواب یوسف زلیخا جامی
یوسف زلیخا فردوسی منظوم جو مصر مصر طبع ہوئی ہے
ظفر نامہ مولانا ہاتھی تیسرے فتوحات کا مال بطور سکہ نامہ
سکندر نامہ بری تصنیف نظامی گنجوی قدس سرہ -
ایضاً - کاغذ سفید گندہ و گلابی -
ایضاً خرو -
سکندر نامہ بحر می - تصنیف مولانا نظامی گنجوی -
شرح سکندر نامہ - تصنیف محمد رفیع الدین شاہ
امیر سلطان سیانی -
شرح سکندر نامہ - معروف بہ شرح محمد گوی
یہ شرح دیار پنجاب وغیرہ میں نہایت مستند
ہے حسب فرمایش میان چراغ دین تاجرتیلا ہو
مرتبہ اول اس طبع میں طبع ہوئی -
شرح سکندر نامہ گلان - موسوم

صنعت سخن و محکمات فاضل خلاق و مبین

گل دام صید عناد دل خیالات بکین اسانده یعنی مجموعه متنویات که بمنزله لکزان بهر کاربرد سخن و مایه تمیز است

حسب ایامی سخن شناس شیرین مقال زبان آور نازک خیال شش بن دیال صاحب فنی پنجمی مهر

در مطبع می مشی نو کشتو طبعین مقبول کما شد

Majmū'ah -i- nawādir -i- naẓm.

449 D 167

~~4908 D 22~~

Indian Institute, Oxford.

The Lucknow Sparks Library.

Presented

by

Munshi Atoul Kishore.

